

בריחה מלקו (גבריאל) (Gabriel) Briha Maleku

00:00:08:05 00:00:01:02

בילדותי סייעתי להוריי
כרועה צאן של פרות ועגלים.

00:00:12:12 00:00:09:00

שמו של אבי הוא
שמאקש בריחה מלקו,

00:00:17:14 00:00:14:06

שמה של אמי הוא
ירומנש בריחה זג'ייה.

00:00:20:17 00:00:18:23

באיזה שנה נולדת?

00:00:29:11 00:00:21:04

לפי הספירה האתיופית,
נולדתי בשנת 1947.

00:00:33:07 00:00:30:17

באיזה אזור באתיופיה התגוררת?

00:00:39:23 00:00:33:15

גרתי במחוז גונדר,
בארמ'הו עלית בג'רי פנקלה.

00:00:42:20 00:00:40:06

המיקום המדויק נקרא
"ג'רברתה מריים".

00:00:47:04 00:00:43:16

אזור מגוריהם של ביתא ישראל
נקרא - "אמסלוגה".

00:00:52:02 00:00:49:18

מה היה העיסוק שלך באתיופיה?

00:01:01:17 00:00:52:12

בילדותי סייעתי להוריי
כרועה צאן של פרות ועגלים,

00:01:09:15 00:01:02:07

עד שהגעתי לגיל שיכולתי
לסייע להוריי בעבודות חקלאיות.

00:01:17:23 00:01:10:03

שמרתי על הצאן,
כפי שהיה מקובל בכפר.

00:01:28:12 00:01:19:24
למה קראו לך בשם זה?
האם יש משמעות לשמך?

00:01:35:24 00:01:30:00
משמעות השם מלקו
הוא "מלאך".

00:01:42:00 00:01:38:00
משמעות הפירוש "מלאך",

00:01:50:03 00:01:43:07
לאחר שאחיי הגדולים נולדו,
הבת הראשונה שנולדה נפטרה.

00:01:57:16 00:01:50:12
לילד שנולד אחריה קראו "איינאו"
משמעותו: ראינו אותו חי וקיים.

00:02:00:10 00:01:58:06
אחריו נולד בנם השני של הוריי,
הם קראו לו "פרדה".

00:02:05:24 00:02:02:15
אחריו אני נולדתי
והם קראו לי מלקו.

00:02:08:14 00:02:07:21
ככה הם קראו לנו.

00:02:13:11 00:02:08:18
מקור השמות ברגשות של הוריי.

00:02:19:20 00:02:13:19
בתחילה מתה הבכורה, ולכן קראו לילד
הבא איינאו, ה' נתן לנו לראותו.

00:02:25:07 00:02:20:12
לבן שנולד אחריו קראו "פרדה",
כלומר - ה' פסק לטובתנו.

00:02:30:05 00:02:26:20
כאשר הצטרפתי לחיק המשפחה
קראו לי "מלק" - מלאך בא.

00:02:33:19 00:02:31:06
כמה אחים ואחיות היו לך?

00:02:43:01 00:02:36:23

אנחנו חמישה אחים ושש אחיות,
בסך הכול אנחנו אחד עשר ילדים.

00:02:45:21 00:02:43:05
אחד עשר ילדים.
אתה הילד השלישי במספר?

00:02:52:10 00:02:45:24
כן, אני השלישי, ואחריי נולדו
שלוש בנות אחת אחרי השנייה.

00:02:57:06 00:02:53:15
במה עסקו הוריך
בכפר, באתיופיה?

00:03:09:18 00:02:57:12
העיסוק שלהם היה חקלאות,
אבי גם עסק בנפחות ובאריגה.

00:03:14:15 00:03:10:07
אמי עסקה בעבודות של נשים,
בעיקר בניית כלי חרס.

00:03:20:06 00:03:17:20
הם גידלו אותנו בכבוד
מעבודה במקצועות האלו.

00:03:26:07 00:03:20:19
הם לימדו אתכם את המקצועות האלו?
מה הם לימדו אתכם בילדותכם?

00:03:33:20 00:03:26:12
כן, חלק מאחיי הגדולים למדו
את המקצוע של אבי, כגון אריגה.

00:03:39:13 00:03:34:07
רק אני לא למדתי
את המקצועות של אבי.

00:03:50:16 00:03:42:04
בחיי הכפר באתיופיה, באיזה גיל
הילדים מתחילים לעזור להוריהם?

00:03:56:08 00:03:51:22
באיזה גיל מתחילים לעזור להוריהם
בעבודות הבית, במשק החקלאי?

00:04:05:12 00:03:57:14
לאחר גיל 7-8, כל ילד
לפי יכולתו ממלא את הוראות הוריו.

00:04:08:19 00:04:06:04
הוראות כמו, תביא את זה,
תיקח את זה, תרים את זה וכדומה.

00:04:13:05 00:04:09:24
מי שעדיין לא יכול, שומר
על פרות, שומר על עגלים.

00:04:17:09 00:04:14:02
כאשר הילד מתבגר הוא שומר על הצאן,
הוא לוקח אותם למרעה.

00:04:23:12 00:04:18:08
כאשר הילד מתבגר,
משלבים אותו בעבודות החקלאות.

00:04:26:05 00:04:23:16
הוא הופך למומחה
כמו הוריו ואחיו הגדולים.

00:04:36:16 00:04:26:18
הילדות מתחקות אחר אמם ועובדות
בעיקר בתחזוקת הבית.

00:04:42:21 00:04:37:23
כידוע, בכפר אין עבודות
כשכיר במשרד או עבודות במפעל.

00:04:45:11 00:04:43:05
לרוב העבודות הנן עצמאיות,
בתחזוקת הבית ובמשק החקלאי.

00:04:49:00 00:04:45:23
הגברים עוסקים במלאכת חוץ
והנשים מחזקות את הבית.

00:04:59:03 00:04:50:13
בילדותך, איזה שלטון שלט באתיופיה?
כוונתי, מי שלט כאשר נולדת?

00:05:09:13 00:04:59:05
כאשר נולדתי, הקיסר היילה סלאסי
כיהן בשלטון באתיופיה.

00:05:13:17 00:05:10:20
איך היו דברים בתקופה ההיא?
- את מתכוונת לאותה תקופה?

00:05:26:16 00:05:14:03

בתקופה שבה שנולדתי היה מודגש
העניין של בעלות על הקרקעות.

00:05:33:19 00:05:30:15
כלומר, הבעלות על הקרקע
הייתה לפי שורשים משפחתיים.

00:05:36:14 00:05:34:01
למה הכוונה,
בעלות על הקרקעות?

00:05:41:10 00:05:36:21
למשל היה מושג שנקרא
"ילידי המקום".

00:05:46:21 00:05:41:14
בתקופה ההיא, כינו אותנו,
את ביתא ישראל, "פלאשים".

00:05:48:19 00:05:47:05
לא היתה לנו זיקה לקרקעות.

00:05:52:20 00:05:49:19
האמת היא שבאזור שבו גדלתי
חכירת האדמות לא היתה יקרה.

00:05:56:10 00:05:52:22
השתלבנו יפה וחיינו בשלום
עם הנוצרים ו"בעלי הקרקעות".

00:06:01:22 00:05:56:17
אבל הזכות של בעל הקרקע הייתה
ייחודית, מכיוון שהוא יליד המקום.

00:06:04:13 00:06:02:02
אבותיו הורישו לו את הקרקעות.

00:06:12:05 00:06:05:04
הוא היה גובה מס שנתי
מהחוכרים של הקרקעות.

00:06:16:24 00:06:12:07
כמו שפה בישראל האזרחים
משלמים על ארנונה ומיסים,

00:06:25:22 00:06:17:06
אז בעל הקרקע היה מקבל חלק
יחסי מהתוצרת של האדמה.

00:06:35:17 00:06:26:05

החלק שהיה מקבל
בעל הקרקע היה סמלי.

00:06:49:21 00:06:39:15
בעלי הקרקעות היו אנשים שאביהם
נלחמו למען המולדת נגד האיטלקים,

00:06:53:10 00:06:49:23
ילדיהם של לוחמים וקצינים
שהיו בעלי עיטור כבוד.

00:06:54:14 00:06:53:11
זה מה שהיה נהגו?
- כן.

00:06:58:15 00:06:55:00
אני נולדתי במקום שנקרא
מונה מריים,

00:07:04:05 00:06:59:01
וכשהייתי בן שנה חזרנו למקום
שבו גרנו בעבר, ג'רברתה.

00:07:07:13 00:07:06:00
נאלצנו לעזוב בעקבות
המלחמה עם האיטלקים.

00:07:15:01 00:07:07:15
כאשר הייתי בן שנה חזרנו
למקום שבו גרנו בעבר.

00:07:17:11 00:07:15:13
התמקמנו במקום שנקרא אמסלוֹגָה.

00:07:21:19 00:07:17:15
תאר לי את האזור שבו גדלת,
האם המקום הוא בעל צמחייה רבה,

00:07:23:14 00:07:22:04
האם הקרקע באזור התאימה
לגידולים ולחקלאות?

00:07:26:08 00:07:23:16
הקרקע באזור מתאימה לחקלאות,
האזור כולו בעל צמחייה רבה.

00:07:35:14 00:07:27:16
בכפר לא היו תושבים רבים,
רוב האנשים היו מביתא ישראל.

00:07:39:12 00:07:35:21
הכפר שלנו, של ביתא ישראל
היה מאוד ייחודי.

00:07:41:02 00:07:39:15
מה היה מיוחד בכפר שלכם?

00:07:46:23 00:07:41:12
למשל, לא היינו מקיימים נישואי
תערובת עם הכפרים השכנים.

00:07:51:01 00:07:47:01
שמרנו על האמונה שלנו, קיימנו
חגים וסעודות בינינו לבין עצמנו.

00:07:52:10 00:07:51:03
נוסף על כך,
כולנו היינו קרובי משפחה,

00:07:58:13 00:07:53:01
אף שזה יצר בעיות בנישואים,
כולנו היינו צאצאים של אותה משפחה.

00:08:06:09 00:07:59:06
למשל, אני הנכד של אמוואייש פלקה,
והאחרת היא נכדה של אבה פלקה.

00:08:10:19 00:08:07:01
ממו פלקה ואמוואייש פלקה
גרו באותו הכפר.

00:08:15:07 00:08:11:01
הצאצאים של האחים
האלה הם רבים.

00:08:23:21 00:08:15:15
באזור היו נחלים, מקורות מים?
- כן, היו באזור הרבה מקורות מים.

00:08:28:24 00:08:25:15
השקנו את האדמה ולא הייתה
לנו בעיה של חוסר במים.

00:08:35:20 00:08:30:24
מקורות המים היו קרובים לכפר,
ויכולנו לסחוב משם מים.

00:08:41:21 00:08:36:12
איך היה מזג האוויר באזור,
האזור היה גשום או חמים?

00:08:46:24 00:08:42:00
מזג האוויר באזור היה חמים,
בקיץ היה חם מאוד,

00:08:51:09 00:08:48:04
בחורף היה יורד גשמים,
אך מזג האוויר היה נוח.

00:09:11:09 00:08:58:19
התושבים בכפר היו יהודים,
אך מסביב לכפר חיו נוצרים ומוסלמים.

00:09:15:22 00:09:11:11
איך הסתדרתם עם ההתנהגות שלהם
כשחיייתם איתם יחד?

00:09:23:05 00:09:16:04
באזור שלנו היו מוסלמים, בדומה לנו
הם גרו לבדם רק עם בני עמם.

00:09:32:09 00:09:25:14
אבל רוב התושבים באזור היו נוצרים,
מוסלמים וגם ביתא ישראל היו מיעוט.

00:09:39:19 00:09:32:21
במרחק של 4-5 שעות מהכפר שלנו
חי שבט נוסף של ביתא ישראל.

00:09:41:23 00:09:40:06
כך חיינו לאורך השנים.

00:09:47:22 00:09:42:08
שגרת היום שלנו
ושל בני האזור הייתה דומה.

00:09:54:04 00:09:48:12
גדלנו ביחד ועבדנו ביחד
בלי לשים לב לדת.

00:09:57:04 00:09:54:11
הדבר היחיד שהבדיל
בינינו היא הדת.

00:10:05:03 00:09:57:17
חוץ מזה חיינו בשוויון מלא,
הן תרבותית והן בעבודתנו.

00:10:11:23 00:10:06:16
עד לסיום השלטון של היילה סלאסי,

חיינו חיים טובים.

00:10:17:05 00:10:12:00
גם אבותינו חיו בשוויון
תחת שלטונו של היילה סלאסי.

00:10:24:10 00:10:17:12
אבל לאחר שמפלגת הדרג עלו לשלטון,
הכפר שלנו לא היה בפיקוח,

00:10:32:03 00:10:25:23
לכן האנשים החזקים עשו מה
שעלה על רוחם, והקשו על החלשים.

00:10:36:15 00:10:33:11
לכן בתקופה הזאת
חוינו קצת קושי.

00:10:45:14 00:10:39:10
באיזה גיל חשבת לצאת מהכפר
אל העיר ולרכוש השכלה?

00:10:53:19 00:10:45:18
עוד בהיותי ילד רציתי ללמוד,
לא רציתי את החיים בכפר.

00:10:58:06 00:10:53:21
אף אחד לא נתן לי עצות,
אף אחד לא אמר לי, בוא נעשה ככה,

00:11:03:23 00:10:58:08
אבל באופי שלי רציתי
ללמוד ולהתפתח.

00:11:12:19 00:11:04:07
ידעתי שיש ערך ללימודים,
לכן היה לי רצון עז ללמוד.

00:11:17:20 00:11:13:03
כשסבי היה בחיים,
קראו לו ליג' אמצ' בריהא זגייה,

00:11:24:18 00:11:18:08
סבי היה יליד ארמז'הו, הוא כיהן עד
יום מותו בתפקיד שנקרא "נץ' לבש".

00:11:33:16 00:11:25:06
אני זוכר עוד בהיותי ילד,
הוא היה אביה של אמי.

00:11:37:17 00:11:34:05
כשאתה אומר "נץ' לבש"
(לובש מדים לבנים), מה כוונתך?

00:11:43:05 00:11:38:12
בתפקיד הזה הוא שימש
שר המלחמה של המחוז.

00:11:45:11 00:11:44:09
טוב, תמשיך...

00:11:51:23 00:11:45:12
ואז הוריי התייעצו ביניהם
וקיבלו החלטה

00:12:01:23 00:11:52:15
לשלוח את אחי הגדול לגור עם סבי
כדי שילמד, בניגוד לרצונו.

00:12:12:24 00:12:03:15
אבל לא היה לאחי הרצון ללמוד,
אז הוא בחר לחזור לבית הוריי.

00:12:21:14 00:12:13:19
לאחר חזרתנו לבית הוריי,
אבי בכל זאת רצה שילמד,

00:12:24:21 00:12:21:19
ולכן רשם אותנו לבית ספר
בעיר טקל דינגיי

00:12:32:19 00:12:25:08
כדי שילמד שם שנה-שנתיים ויגור
בטקל דינגיי אצל הבן של אחותו.

00:12:39:03 00:12:33:19
כשאחי היה חוזר מהלימודים,
הייתי משנן את ספרי הלימוד שלו,

00:12:42:21 00:12:39:11
וככה למדתי לקרוא ולכתוב
אפילו יותר טוב ממנו.

00:12:51:10 00:12:43:17
לימדתי את עצמי לקרוא ולכתוב לבד
מהספרים של אחי, בלי מורים.

00:12:57:17 00:12:52:06
בנוסף היו את בני דודיי שלמדו.
כאשר היו חופשות מהלימודים הם

00:13:02:00 00:12:57:18
היו מגיעים לשהות אצלנו
והייתי מבקש שילמדו אותי.

00:13:07:09 00:13:02:21
כאשר אחד מהם היה אומר לי שהוא עייף
הייתי משחד אותו בכסף ומשכנע אותו.

00:13:09:23 00:13:07:14
ואז ממש הצטיינתי
בקראו וכתוב.

00:13:11:09 00:13:09:24
למדת הכול לבדרך?
- כן, לבדי.

00:13:20:04 00:13:12:05
לאחר מכן התחלתי לתכנן
איך לעזוב את הכפר לטובת העיר.

00:13:23:19 00:13:20:07
בן כמה היית בתקופה הזו?
- הייתי בן 12-13 שנה.

00:13:31:16 00:13:25:16
לאחר מכן, כאשר הייתי בן 15,
עזבתי את הכפר לטובת העיר גונדר.

00:13:36:19 00:13:31:20
דודה שלי הייתה מורה בבית ספר בעיר
וניסיתי להירשם שם ללימודים.

00:13:44:17 00:13:37:16
באמצע שנת הלימודים אחי
הגיע לעיר והחזיר אותי לכפר.

00:13:46:17 00:13:45:01
לאן?
- לכפר.

00:13:48:13 00:13:46:18
הוא החזיר אותך שוב לכפר.

00:13:52:08 00:13:48:14
אחי אמר לי, "אבינו לא הרשה לך ללכת
ללמוד בעיר, הוא מאוד כועס עליך"

00:13:54:18 00:13:52:13
לאחר מכן פחדתי,

עזבתי הכול וחזרתי עם אחי לכפר.

00:14:02:12 00:13:55:01
כאשר התחלתי ללמוד בבית הספר
התחלתי ללמוד בכיתה ב'.

00:14:07:09 00:14:02:13
עברתי את כל הבחינות שעשו לי,
ואז קפצתי לכיתה ג'.

00:14:12:24 00:14:08:11
וכשעמדתי לעלות
מכיתה ד' לכיתה ה'...

00:14:13:24 00:14:13:00
אז חזרת לכפר?
- כן.

00:14:18:08 00:14:14:01
כאשר עזבת את הלימודים ניסית
לשכנע את הורריך להישאר?

00:14:20:24 00:14:18:12
כן, ביקשתי להישאר
והם לא הסכימו.

00:14:23:18 00:14:21:06
הטענה שלהם הייתה
שהם רוצים לראות אותי כל יום.

00:14:25:16 00:14:24:02
מה הסיבה לכך?

00:14:31:02 00:14:25:22
הם טענו שהם אוהבים אותי מאוד,

00:14:36:00 00:14:32:02
לכן הם רוצים שאני אגור איתם
אפילו אם אהיה "חסר מעש"...

00:14:38:22 00:14:36:03
שאלתי האם זה משהו שנעשה בכוונה?
הם השיבו לי שלא.

00:14:44:06 00:14:41:17
ואז הלכת לגונדר?

00:14:51:23 00:14:44:11
לאחר מכן, אבי שידך לי
בת זוג כשהייתי בן 16.

00:14:58:22 00:14:54:02

כשהיית בכפר?
- כן, כשעמדתי לברוח שוב לעיר,

00:15:02:15 00:14:59:01

אבל חבריי שכנעו אותי שאבי
עשה מאמץ רב לשדך לי כלה,

00:15:07:09 00:15:03:03

ושאם אסרב להתחתן זה בושה למשפחה,
אנשים יגידו דברים רעים על אבי.

00:15:12:07 00:15:08:00

לכן הם ייעצו לי
לעזוב אותה לאחר החתונה.

00:15:15:10 00:15:12:18

ואז אבי חיתן אותי בגיל 18
במקביל לחתונתו של אחי הגדול.

00:15:27:11 00:15:18:15

התחתנתי ב-5 יולי ב-1966
כשהייתי בן 18.

00:15:34:00 00:15:28:10

התחתנתי בגיל 18, יחד עם אחי הגדול.
אחי הגדול היה בן 20 ואני בן 18.

00:15:36:14 00:15:34:09

שנינו התחתנו באותו היום,
תחת חופה אחת.

00:15:44:15 00:15:37:01

זמן קצר לאחר חתונתי
ב-29 אוגוסט ברחתי לעיר.

00:15:48:03 00:15:45:00

עזבת אותה?
- כן, עזבתי את אשתי ואת משפחתי.

00:15:53:17 00:15:48:10

כיוון שמאוד כעסתי שחיתנו אותי,
הרגשתי שכלאו אותי בחיים הכפריים,

00:16:00:00 00:15:54:00

לכן עזבתי, ידעתי שבגלל גילי כבר
לא אוכל ללמוד, ולא היה מי שתמך בי.

00:16:04:16 00:16:00:19

הברירה היחידה שהייתה לי זה להתגייס
לצבא, דבר נחשב לכבוד גדול.

00:16:09:13 00:16:05:06

באותה התקופה הגיוס לצבא האתיופי
לא היה חובה אלא רשות.

00:16:13:08 00:16:10:04

הגיוס לצבא היה מרצון?
- כן, זה היה מרצון.

00:16:20:02 00:16:14:00

ואז הלכתי להתייצב בלשכת הגיוס
באזזז במחוז גונדר.

00:16:27:24 00:16:20:13

ביקשתי מהם להתגייס לצבא, הם השיבו
לי שהם מחפשים בוגרי כיתה ח' ו-ט'.

00:16:33:17 00:16:28:13

כשהקצין הזוטר אמר לי את זה,
הקצין הבכיר ראה את זה, הייתי נער,

00:16:39:10 00:16:34:15

הוא הביא מטר ומדד את הגובה שלי
ואז הורה לו לגייס אותי לצבא.

00:16:44:12 00:16:39:21

באותה התקופה גייסו לצבא
מועמדים למסלולי קצונה קרבית.

00:16:50:02 00:16:44:15

למשל, פה בארץ מי שבעל תואר,
אוטומטית מיועד להיות קצין.

00:16:57:09 00:16:50:14

אז ככה גם באתיופיה, הם גייסו
בוגרי כיתות ט' ו-י' עושים להם קורס

00:17:03:17 00:17:00:15

ומכשירים אותם להיות קצינים
בדרגות שונות.

00:17:10:06 00:17:04:07

הקצין מדד לי את הגובה כי שנראיתי
לו צעיר, ואז החליט לגייס אותי.

00:17:13:04 00:17:10:07

אבל כיוון שהייתי צעיר
התבקשתי להביא ערב.

00:17:17:08 00:17:15:04
כדי לוודא שהכול בסדר איתי,
שלא ברחתי ממשפחתי וכדומה.

00:17:22:19 00:17:18:08
ואז היה לי דוד בשם אטנה ברי
הוא היה קצין בדרגת רב סר"ן,

00:17:25:19 00:17:23:01
הגעתי אליו וביקשתי ממנו
שיהיה הערב שלי,

00:17:28:06 00:17:26:06
אבל הוא לא רצה
שאתגייס לצבא.

00:17:33:16 00:17:28:13
אחיו הגדול היה פקיד בכיר
במועצה המקומית

00:17:41:21 00:17:34:02
בנוסף לזה הוא היה גם חקלאי, כיוון
שהיה עמוס בעבודתו הוא עיכב אותי.

00:17:44:08 00:17:42:04
אם הייתי מתייצב מהר,
הם היו מגייסים אותי

00:17:50:00 00:17:44:15
ובסופו של דבר, כשהגעתי ללשכת
הגיוס, אמרו לי שלא נשאר מקום.

00:17:59:24 00:17:50:19
הייתי צריך להתגייס ב 29 לאוגוסט,
ובמקום זה דחו אותי לחודש ינואר.

00:18:06:16 00:18:01:08
אמרתי לעצמי שלא אחזור להתגייס
הלכתי לדודי שחיי באבדרפי - הומרה.

00:18:13:19 00:18:08:02
אני אחזיר אותך טיפה לאחור
ואשאל על הלימודים שלך.

00:18:20:18 00:18:13:22
אמרת שלמדת קרוא וכתוב לבדך?
- כן.

00:18:26:13 00:18:20:24

בתקופה ההיא לא היה בית ספר
באזור מגורייכם?

00:18:28:09 00:18:26:15
לא, לא היה אף בית ספר בסביבה.

00:18:31:16 00:18:28:12
הייתם צריכים לנסוע לעיר כדי ללמוד?
- כן.

00:18:35:10 00:18:31:20
גם אם היה בית ספר בקרבת מקום,
אבי לא הסכים, לכן לא יכולתי ללמוד.

00:18:44:11 00:18:38:10
לאחר שהתחתנת, נדמה לי אחרי חודש,
עזבת את אשתך והלכת לעיר.

00:18:49:22 00:18:44:16
אמרת לאשתך? היא ידעה על רצונותיך?
- לא הכרנו זה את זה!

00:18:52:20 00:18:50:07
לא הכרתי אותה
וגם היא לא הכירה אותי.

00:19:01:04 00:18:53:02
כשחיתנו אותנו, זכרתי רק את פניה.
אפילו לא דיברנו.

00:19:09:21 00:19:03:13
עניין השידוך הוא משהו מסורתי,
באותו זמן לא רציתי להתחתן.

00:19:15:02 00:19:10:00
אני בטוח שגם היא לא רצתה להתחתן,
בסך הכול היא הייתה רק ילדה בת 12.

00:19:24:11 00:19:17:06
ואז הלכתי לגור בביתו
של דוד שלי בכפר הומרה

00:19:30:23 00:19:25:07
היו לו שדות שמיועדים לחרישה,
הוא מינה אותי למנהל עבודה.

00:19:40:23 00:19:33:17
גרתי אצל דוד שלי יותר משנתיים,
עד שמפלגת הדרך עלו לשלטון.

00:19:51:20 00:19:43:16
בעודי גר אצל הדוד שלי,
תושבי ארמז'הו מרדו בשלטון החדש.

00:20:00:17 00:19:53:15
גנרל נגה, המושל של מחוז גונדר,
לול מנגשה, המושל של מקלה,

00:20:05:06 00:20:00:21
שני האנשים האלו, היו מתומכי
השלטון של היילה סלאסי.

00:20:13:20 00:20:05:16
הם נמלטו מהשלטון החדש לסודן לבקש
מקלט, וכך הם גררו איתם את התושבים.

00:20:18:12 00:20:14:04
לאחר מכן הוחלט על מלחמה
בשלטון הדרך.

00:20:26:11 00:20:19:06
רגע, אז מתי החלטת לעזוב להומרה,
את מי היה לך בהומרה באותו זמן?

00:20:29:13 00:20:26:19
דוד שלי היה גר בהומרה באבדרפי.

00:20:34:13 00:20:29:19
הלכת לגור אצלו?
- כן.

00:20:39:08 00:20:35:10
אחותו עבדה בתור מורה בגונדר,
זו המורה שרצתה ללמד אותי.

00:20:46:07 00:20:39:21
היא אמרה לי, במקום שתסתכן בצבא,
תלך לגור עם אחי בהומרה

00:20:51:18 00:20:46:11
והוא ייתן לך תעסוקה טובה יותר
מהצבא. תוכל להתפתח שם.

00:20:57:12 00:20:51:24
בתקופה הזו המנהל, יונה בוגלה,
הקים פרויקט בחקלאות עם ארגון אורט.

00:20:59:17 00:20:57:17
הפרויקט היה בתוך הומרה?
- כן.

00:21:08:18 00:21:01:02
אחרי שעברתי לגור עם דוד שלי,
החלטתי סופית להישאר לגור איתו

00:21:15:18 00:21:09:03
היה לו נוח והסתדרנו יפה,
לא היו לו קרובי משפחה חוץ ממני.

00:21:19:04 00:21:15:21
תאר לי אך נראה הומרה.

00:21:23:04 00:21:19:12
האזור מחולק ל 3 אזורים עיקריים,
הומרה, אבדרפי, ומתמה.

00:21:30:03 00:21:23:08
הומרה שייך למחוז דבאת,
אבדרפי שייך למחוז ארמצ'או.

00:21:36:19 00:21:32:01
מתמה שייך למחוז צ'ילגה,
אני גרתי באבדרפי.

00:21:43:13 00:21:38:05
האזור של אבדרפי היה מדברי,
מקום מאוד חם.

00:21:47:04 00:21:44:10
אם אדם חולה, אין מי שיטפל בו,
הוא עלול למות.

00:21:54:06 00:21:48:15
אז איך אנשים חיים במקום?
- אנשים נדבקים במלריה.

00:21:55:22 00:21:54:09
באותם הימים...

00:22:08:21 00:22:00:16
היה ריבוי חיידקים, אם הטל
של הבוקר היה נוגע בבגד שלך,

00:22:14:10 00:22:09:04
היית מתגרד ונדבק במחלה,
המצב היה בלתי נסבל.

00:22:20:13 00:22:15:14
הייתי צעיר כשכל זה קרה,
הייתי אז בן 18.

00:22:23:20 00:22:21:02
איך שרדת את התקופה הזאת,
את אורח החיים שהיה שם?

00:22:28:22 00:22:23:24
באופי שלי, באופי שלי עברתי
המון קשיים, כולל פה בישראל.

00:22:32:18 00:22:29:06
אלוהים נתן לי אופי חזק
שיודע להתמודד עם קשיים.

00:22:37:06 00:22:34:06
כשעברתי לגור שם, ידעתי
שעליי להתנהג כמו המקומיים.

00:22:47:06 00:22:38:00
לא התכוונתי להרים ידיים ולהגיד,
זה לא מתאים לי, אני עוזב!

00:22:52:03 00:22:47:09
לאחר מכן חיי הלכו והשתפרו.

00:22:59:09 00:22:52:09
כלל לא נדבקתי במלריה, עבדתי
כשומר עם הנשק שדוד שלי נתן לי.

00:23:06:14 00:22:59:16
הייתי עצמאי בעבודתי כאחראי במחנה,
ודוד שלי היה עובד מדינה בעיר.

00:23:11:22 00:23:06:18
עבדת כשומר בתוך המחנה?
- כן, במחנה של החקלאים.

00:23:17:19 00:23:12:01
למשל, בתוך השדות יש טרקטור,
היו לי בין 50 ל-60 עובדים.

00:23:25:18 00:23:18:08
לפני שהגעתי לשם, הוא העסיק לחוד
מתוך שסגר עסקאות, פקח ושומר.

00:23:27:23 00:23:25:23
לאחר הגעתי לשם,
ביצעתי את העבודות של שלושתם.

00:23:32:15 00:23:28:04
איך הייתה העבודה היום יומית,

קמת בבוקר ומה היית עושה?

00:23:43:12 00:23:34:03
אם יש סחורה תקינה, הייתי אורז אותה
בשקים וקונה אותם ב-500-600 ביר.

00:23:51:04 00:23:43:17
כשהם היו מסיימים הם ניגשו אליי
ואני מוודא שכל הסחורה תקינה.

00:23:56:20 00:23:51:13
הייתי נותן להם כרטיס, ואז הולכים
עם הכרטיס לבעל הבית ומקבלים כסף.

00:23:58:19 00:23:57:00
זה כמו הצ'ק.
- כן.

00:24:04:12 00:23:59:08
בצ'ק הייתי רושם, פלוני ביצע
קטיף שומשום ומסר את זה לידי,

00:24:08:12 00:24:04:22
נא לשלם לו כסף בשווי של איקס
וחותם, והבעלים משלם לו את הכסף.

00:24:12:09 00:24:08:18
אם לא משלם לו, הוא יכול להגיש
לתבוע אותו במשטרה עם החתימה שלי.

00:24:16:00 00:24:14:24
ככה היינו עובדים.

00:24:21:13 00:24:16:03
איזה אוכלוסייה התגוררה
במקום מלבד דוד שלך?

00:24:23:04 00:24:21:22
רוב התושבים?
- כן.

00:24:27:05 00:24:23:05
רוב התושבים היו
ילידי ארמצ'הו והסביבה.

00:24:34:00 00:24:28:19
כל מיני יזמים שבחרו לגדל שומשום,
ואנשים עשירים שרצו להשקיע בחקלאות,

00:24:43:02 00:24:35:05

כמו טפרה היילה, הוא היה תושב טגדה
ועוד כל מיני יזמים שפיתחו את העיר.

00:24:48:01 00:24:44:01

שדות השומשום היו במקום שנקרא
אברהג'רה בתוך העיר ששמה אבדרפי.

00:24:54:12 00:24:48:04

את העיר אבדרפי הקים אדם
בשם ווקשם לוֹטָה,

00:24:57:21 00:24:55:04

את המקום אברהג'רה
הקים אפטר אבבה.

00:25:06:07 00:25:02:19

כמה שנים גרת עם דוד שלך בהומרה?
- שנתיים וחצי.

00:25:09:21 00:25:06:09

שנתיים וחצי?
- נגיד 3 שנים, כולל המסע לסודן.

00:25:19:11 00:25:10:11

כאשר חיית שם, זכורה לך
חווייה שמחה, מלחיצה או קשה?

00:25:23:09 00:25:19:12

ספר לי מה אתה זוכר על המקום,
והמצב שהיה שם.

00:25:27:09 00:25:23:12

מי שיכול לשרוד את החיים
שם הוא מי שחזק פיזית.

00:25:32:21 00:25:28:18

מפעם לפעם היו מגיעים למחנה
כל מיני עבריינים ושודדים

00:25:36:23 00:25:33:10

ונותנים לך מכתב לתת לבעל
הבית שבו רשום סכום הכופר.

00:25:44:18 00:25:37:05

עד שלא תשלמו את הכופר
לא ניתן לכם להמשיך בעבודה.

00:25:51:15 00:25:45:08

אבל עשירים שהגיעו ממקומות
כמו טיגריי, סמין ותלמת,

00:25:53:17 00:25:51:21
העדיפו לשלם את דמי הכופר
ולהמשיך במלאכת היום יום.

00:25:57:19 00:25:54:00
כפי שמשלמים מס לממשלה,
כך שילמו לשודדים.

00:26:01:20 00:25:58:00
אם לא שילמו את דמי הכופר, הם היו
שורפים את המחנה ומגרשים את השומר.

00:26:04:10 00:26:01:22
האם נתקלת באירוע כזה?

00:26:10:09 00:26:04:14
לא, מכיוון שאני יליד ארמצ'הו
הם הכירו אותי ואת דוד שלי.

00:26:15:11 00:26:10:18
כפי שסיפרתי לך קודם, הם היו
אומרים, זה הבן של הגיבור הפלוני.

00:26:19:03 00:26:15:17
הם אמרו לעצמם, עדיף לא
להתעסק עם אותו האדם.

00:26:24:02 00:26:19:10
כל מה שהשודדים ראו לנגד עיניהם
כשהם ביצעו את מעשיהם הוא כסף.

00:26:26:11 00:26:24:05
מעשיהם הביאו למות קרוביהם.

00:26:34:03 00:26:26:18
לכן, כל מי שהגיע מחוץ לכפר
לא היה אכפת להם לבצע פשע ולמות.

00:26:47:22 00:26:34:16
אבל הם ידעו שיש לנו משפחה חזקה
שתגן עלינו והם לא התעסקו איתנו.

00:26:54:03 00:26:48:03
פחדו שאם יעשו משהו,
הקרובים שלנו ישמעו על כך.

00:26:57:21 00:26:54:09
המטרה של השודדים האלה היא
השגת הכסף ולא נטילת חיי אדם.

00:27:01:05 00:26:58:15

ככה הדברים היו
מתנהלים באתיופיה.

00:27:04:02 00:27:01:24

באתיופיה הם אלו שנקראים
"בעלי הקרקעות".

00:27:15:11 00:27:04:14

כשמישהו ירד ליערות והפך לשודד,
ייחסו לו כבוד רב, כמו מעשה טוב.

00:27:19:22 00:27:16:00

האם נתקלת בחוויה רעה בעבודתך?

00:27:24:11 00:27:20:00

כן, נתקלתי במקרים רעים,
היו שתי מחנות.

00:27:29:20 00:27:24:12

המחנה השני היה בסמוך לעיר מתמה,
במקום שנקרא דרוו.

00:27:39:12 00:27:30:02

המקרה הוא שלדודי הייתה קרקע
מהממשלה באזור אקסום.

00:27:45:02 00:27:40:10

בנוסף, היו אנשים שהואשמו בהריגה,
הם הגיעו מהעיר אווסה.

00:27:49:20 00:27:45:13

הם השתלטו על הקרקע
ואז, ללא אישור, חרשו את האדמה.

00:27:51:21 00:27:50:00

בלי אישור?
- כן, בלי אישור.

00:27:57:09 00:27:52:05

ואז נציג הממשלה נתן
את הקרקע לדוד שלי.

00:28:02:07 00:27:58:02

לאחר שניכשנו את העשבים מהשדות,
הם השתלטו על הקרקע ללא אישור.

00:28:10:05 00:28:03:20

אני זוכר שהיה שם מישהו, הוא לא

מהמשפחה אלא גדל עם דוד שלי.

00:28:17:13 00:28:10:10
גם הוא נשא נשק, וככה חיכינו להם.
הם באו לכיווננו, כולם היו חמושים,

00:28:19:10 00:28:17:15
ואמרו לנו שממחר בבוקר הם
יתחילו לעבוד באדמה הזאת.

00:28:25:00 00:28:19:13
המפתיע הוא שהם צפו בנו מנכשים
את העשבים ולא אמרו כלום,

00:28:33:04 00:28:26:05
ואז הם אמרו לנו, אתם רק שכירים
ואין לנו עניין לריב איתכם,

00:28:38:02 00:28:33:16
אבל בעל הבית שלכם, הוא עובד מדינה
וגם לקח לנו את האדמה שלנו,

00:28:40:24 00:28:38:12
וככה הם ניסו להפחיד אותנו.

00:28:50:16 00:28:43:07
השבתי להם, באתם הנה כדי להרוג
ולהביס אנשים, תוכלו לעשות כרצונכם,

00:28:58:09 00:28:52:06
אבל עדיף שתלכו למקום אחר,
פה לא מתנהגים ככה.

00:29:02:18 00:28:58:21
ואז הם מלמלו ביניהם,
מה הילד הזה רוצה.

00:29:09:13 00:29:02:23
ואז האיש שהיה לצידי,
מהפחד, ברח באמצע הלילה.

00:29:11:09 00:29:09:17
הוא הבין שלמחרת
אנחנו נלחמים זה בזה.

00:29:14:12 00:29:12:12
אמרתם זה לזה,
מה אתם מתכוונים לעשות?

00:29:16:21 00:29:15:02

המפתיע הוא שהוא
לא אמר לי שהוא עוזב,

00:29:22:22 00:29:17:10
אבל השודדים הלכו לחרוש את השדות
מכיוון שלא היה מישהו שיעצור אותם.

00:29:28:22 00:29:23:13
אם מחר אני אתנגד שיחרשו את האדמה,
אז אנחנו נתחיל להרוג אחד את השני.

00:29:36:13 00:29:29:07
אז התייצבתי ואמרתי שאני לא עוזב.
ישבתי עם המלקטים ועובדי הניקיון

00:29:42:05 00:29:37:02
היו שני מיכלי מים, אני ישבתי
בין המיכלים ואז השודדים באו.

00:29:48:06 00:29:43:20
מסתבר שהאיש שברח בלילה הלך להזעיק
עזרה, הוא סיפר לדוד שלי את הסיפור,

00:29:54:02 00:29:48:08
ואז הוא חזר ברכב מלא
עם 25 אנשים מארמצ'הו.

00:30:02:11 00:29:55:19
עכשיו דודי חשש שהשתלטו עליי
ולקחו לי את הנשק ודאג נורא לגורלי,

00:30:07:15 00:30:03:21
ואז השודדים אמרו לי,
אתה לא עוזב את הקרקע!

00:30:13:19 00:30:07:18
השבתי להם, אתם יכולים להרוג אותי
אבל אתם לא תחרשו את הקרקעות שלנו.

00:30:17:01 00:30:13:23
כמה הם היו?
- הם היו ארבעה אנשים.

00:30:19:09 00:30:17:04
אתה היית לבדך?
- כן, אני הייתי לבד.

00:30:24:05 00:30:19:13
אמרתי להם, אתם יכולים להרוג אותי,
אתם הרבה אתם יותר חזקים

00:30:27:08 00:30:24:13

אבל אני לא זז מפה,
זזה לא משנה מה תעשו.

00:30:30:03 00:30:27:16

מרוב שהייתי נחוש בדעתי,
הם הבינו שאני מוכן להילחם בהם.

00:30:40:00 00:30:30:15

ואז הם אמרו לעצמם, אין לו חששות,
כנראה שהוא יליד המקום,

00:30:51:03 00:30:41:00

לכן הוא לא מפחד, ואז התחילו לסגת,
ואז הגיעו דודי והחלו להתוכח עמם.

00:30:57:07 00:30:51:24

בהתחלה היו התנגחויות איתם, אבל
הם ניסו לפתור הכול בדרכי שלום,

00:31:01:03 00:30:57:08

באמצעות זקני השבט,
כפי שמקובל בתרבותנו.

00:31:03:20 00:31:01:04

הם החליטו שבאותה שנה,
דוד שלי ישתמש בקרקע לעצמו.

00:31:09:06 00:31:03:22

ובשנים הבאות נפסק כי דודי יחלק
להם מהתוצרת החקלאית השנתית.

00:31:16:05 00:31:09:11

ואז דודי אמר שאני לא אשאר שם יותר,
ולקח אותי לשמור באברהג'ירה.

00:31:23:17 00:31:18:10

כן, עזבנו את המקום.
לא קל לשמור במקומות האלה.

00:31:30:17 00:31:23:22

גם כשאין עבודה, יש צרות אחרות.
לחקלאים היו הרבה קשיים באזור.

00:31:41:15 00:31:32:09

השודדים אינם בעלי קרקעות,
זאת אומרת הם היו עבריינים?

00:31:45:02 00:31:41:16

כן, הם עבריינים,
כל מעשיהם היה לבזוז מהאחרים.

00:31:53:10 00:31:45:05
אם הם היו רוצים לעבוד, היו להם
מספיק קרקעות, כל האזור היה מיוער.

00:32:05:13 00:31:56:08
איך היה לנהל אנשים
יותר מבוגרים ממך, בגילך הצעיר?

00:32:17:16 00:32:05:24
את תופתעי, הניהול שלי
היה חברי ולא סמכותי.

00:32:27:14 00:32:18:12
כיוון שרציתי שהם יעבדו טוב, תאמתי
איתם ציפיות ופניתי אליהם בכבוד רב.

00:32:31:04 00:32:27:24
מרוב שהיחסים היו כל כך טובים,
כאשר הם היו הולכים לעיר,

00:32:33:16 00:32:31:11
הם היו מביאים לי
כמתנה בקבוקי ערק.

00:32:40:06 00:32:34:04
חקלאים רבים היו חווים מעובדיהם
גנבות, התנהגויות לא ראויות וכדומה,

00:32:42:03 00:32:40:14
אבל העובדים שלי היו שומרים
עליי ועל הרכוש שלי.

00:32:46:11 00:32:42:12
היו עובדים שהגיעו מבִּלְסָה,
תְּלֵמַת ומכל רחבי הארץ.

00:32:53:22 00:32:47:04
הייתי מתנהג איתם בכבוד רב,
לא הייתי כועס עליהם.

00:33:08:14 00:32:55:05
אם הייתי רואה שהעבודה קשה
מדי, הייתי מתגמל אותם בתשלום.

00:33:20:02 00:33:08:24
הייתי מנהל אותם ביחסי אנוש טובים.
ולא ברשמיות יתר ובכעס.

00:33:25:23 00:33:20:08
יחסי האנוש הטובים היו כלפי כלל
העובדים, מבוגרים וצעירים כאחד.

00:33:30:05 00:33:26:23
אהבת את עבודתך בתקופה ההיא?
- בתקופה ההיא?

00:33:32:14 00:33:30:12
עבודתך כשומר, כמנהל?

00:33:39:22 00:33:32:16
ביחס לעבודתי בכפר,
העבודה הזו הייתה נוחה יותר.

00:33:45:21 00:33:40:24
ראשית, בעבודה הזו לא הייתי
פועל, אלא מנהל עובדים.

00:33:52:11 00:33:46:10
שנית, רמת החיים שלי השתנתה,
היא הייתה גבוהה יותר.

00:33:55:24 00:33:53:02
במקום ששהיתי בו היו
חיים עירוניים ולא חיים כפריים.

00:34:02:00 00:33:57:12
בנוסף, בערבים הייתי
קורא ספרים ומעשיר את הידע.

00:34:06:19 00:34:02:13
השהות שלי באותו מקום
שיפרה לי מאוד את השפה האמהרית.

00:34:11:19 00:34:07:21
אמנם לא השכלתי בשאר הנושאים,
אבל השתפרתי בשפה האמהרית.

00:34:14:02 00:34:11:22
זה דבר גדול לדעת לקרוא ולכתוב.
- כן.

00:34:17:03 00:34:14:03
כיום אין לי שום בעיה
לקרוא ולכתוב!

00:34:22:14 00:34:18:12
כשנתיים או שלוש חיית

עם דודך בהומרה, מה אחר כך?

00:34:28:12 00:34:23:00

לאחר מכן נמלטנו לסודן
ובסודן שהינו שבעה חודשים.

00:34:35:11 00:34:29:05

לאחר שבעה חודשים בסודן,
הצטרפנו לארגון צבאי, "איהדיו".

00:34:41:16 00:34:35:23

זהו אחד מארגוני גרילה כמו
"וואייגה", "איאפה" וכדומה.

00:34:47:02 00:34:41:19

"איהדיו" תמך בשלטון הקודם,
של הקיסר היילה סלאסי.

00:34:52:17 00:34:48:24

הם הוקמו בשם
"איהדיו דמוקרטי".

00:34:56:23 00:34:53:00

מטרת הארגון הצבאי היה להחזיר
את הקרקעות שנלקחו מהם.

00:35:03:12 00:34:57:21

הארגון לא הוקם כדי לשפר
את השלטון החדש.

00:35:10:20 00:35:04:07

לאחר מכן, איש בשם זאודו אלטה מונה
למפקד חטיבה והתחיל לאמן חיילים.

00:35:14:24 00:35:11:08

כפי שמאמנים חיילים בצורה חוקית,
גם אנחנו התחלנו להתאמן באותו אופן,

00:35:17:04 00:35:15:16

אני התאמנתי במשך חמישה חודשים.

00:35:19:18 00:35:17:17

איפה התאמנת, כשהיית בסודן?
- כן, בסודן.

00:35:28:17 00:35:19:21

הצלב האדום והאום הקצה לנו שטח
לאימונים, כי ביקשנו מקלט פוליטי.

00:35:33:12 00:35:30:06

כל מי שהוכר כפליט
היה מקבל משכורת חודשית.

00:35:39:09 00:35:34:10
לאחר שסיימו טירונות.
- מה עושים בטירונות?

00:35:45:02 00:35:39:12
תרגילים כמו, פול וקום, מטווחים,
התאמנו איך להילחם ולא איך לסייע.

00:35:48:02 00:35:45:23
לאחר סיום הטירונות,

00:35:58:19 00:35:49:16
הם בחרו 25 חיילים ושלחו אותנו
לברטו-סודן לקרוא לג'נרל נגה.

00:36:06:13 00:36:00:01
אחרי שקראו לו,
עברנו קורס של עשרה ימים

00:36:11:21 00:36:06:20
על מנת לאתר חיילים
שיש להם כשרון פוליטי.

00:36:19:21 00:36:12:21
מתוך 25 חיילים
התקבלו לתכנית רק 15 חיילים.

00:36:23:05 00:36:20:18
אתה אחד מ-15 החיילים שנבחרו?
- כן, אני אחד מתוך חמישה עשר.

00:36:30:03 00:36:23:22
דודי ומכרים ידעו שאני מביתא ישראל,
אך רוב החיילים שהיו איתי לא ידעו.

00:36:33:02 00:36:32:01
הרבה לא ידעו.

00:36:36:08 00:36:33:14
הסתרת את יהדותך
והתנהגת כמו כולם?

00:36:39:00 00:36:36:09
זה לא שהסתרתי את יהדותי,
הם פשוט לא ידעו!

00:36:42:08 00:36:39:03

פשוט אמרו להם שאני הבן
של אחות של נגה בריהא.

00:36:45:06 00:36:43:01
מאז ומעולם הכרתי
רק את האמונה היהודית.

00:36:56:22 00:36:45:20
מאז שהייתי ילד וכל חיי,
הנצרות זרה לי.

00:37:02:19 00:36:58:01
אמרו עליי שאני הבן של אחותו
ושאני יליד ארמצ'הו.

00:37:08:14 00:37:04:15
איך שמעת על הארגון
"איהדיו", שפעל בסודן?

00:37:12:05 00:37:09:01
איך ידעת שיש שלוחה
של הצלב האדום בסודן?

00:37:17:18 00:37:12:09
לילה אחד נכנסו כפליטים לסודן 850
אנשים, לא הייתה לנו ברירה.

00:37:22:04 00:37:18:16
שלטון ה"דרג" הגיע אלינו להומרה,
הם שדדו וגירשו אותנו מאבדרפי.

00:37:31:19 00:37:23:00
הרי שהינו במדבר באותו זמן,
ויום אחד הם הגיעו ופרץ עימות,

00:37:36:19 00:37:32:01
והם שרפו לנו את כל הדברים
כולל הרכבים.

00:37:44:04 00:37:37:20
אם היינו עולים לארמצ'או, הם המתינו
לנו מלמעלה, לכן נמלטנו לסודן.

00:37:46:12 00:37:44:23
הכניסה לסודן לא הייתה
מאהבה אלא הכרח.

00:37:49:22 00:37:46:15
הסודנים קיבלו אותנו
ורשמו את הרובים שהבאנו.

00:37:52:15 00:37:50:07
הסודנים ידעו שאנחנו
מתנגדים לשלטון ה"דרג".

00:37:56:18 00:37:52:19
במקרה בין שלטון ה"דרג" והסודנים
לא היו יחסים דיפלומטים.

00:37:59:07 00:37:57:00
לא היו יחסים ביניהם בתקופה הזו?
- כן, היו ביניהם אי הסכמות.

00:38:01:05 00:37:59:19
לכן זה היה לטובתנו.

00:38:08:15 00:38:01:23
או-קיי, אמרת שנבחרו 15 אנשים
לשמש כפוליטיקאים, ואז?

00:38:15:21 00:38:09:01
ואז אמרו לנו, לא לירות לעבר הכפר
והחקלאים לא לעשות שום מלחמות איתם.

00:38:22:08 00:38:16:15
נשלחנו לכפרים כדי ליידע את התושבים
שקם ארגון שרוצה להחליף את השלטון.

00:38:29:00 00:38:22:24
הלכנו להסביר לתושבים שאותו ארגון
רוצה להפיל את השלטון הקיים,

00:38:33:23 00:38:29:23
לצורך כך, הביאו לנו טפסים להחתיים
את התושבים שתמכו בנו.

00:38:42:07 00:38:35:19
ואז הלכנו לכפר בתוך ארמצ'הו
וכולנו התפצלנו לכל מיני אזורים.

00:38:50:07 00:38:42:08
התחלקנו לקבוצות של שלושה אנשים,
והתחלקנו לפי שכונות.

00:38:55:06 00:38:51:08
האזור היה מחולק לתתי רחובות
לפי המיקום של הכנסיות שלהם.

00:38:59:10 00:38:55:09
למשל ניקח את העיר עפולה,

עפולה מחולקת לפי כתובות.

00:39:05:12 00:38:59:19
כמו שיש את העיר עפולה,
ובתוכה יש את שכונת גבעת המורה,

00:39:09:11 00:39:05:20
כמו כן גם בכפר, כל כנסייה
שימשה שם כולל של אזור מסוים,

00:39:15:09 00:39:10:10
לכן אם אומרים לך שלוש כנסיות,
השטח הכולל זה כמו מכאן עד חדרה.

00:39:20:06 00:39:17:00
ואז התחלקנו
כך לפי אזורים.

00:39:26:15 00:39:22:06
ואז הלכתי לאזורים שאני מכיר
וחילקתי לאנשים את הטפסים.

00:39:29:11 00:39:27:02
הסברתי להם שהטופס טוב עבורי
והחתמתי אותם.

00:39:31:11 00:39:29:16
הכרת את האנשים?
- כן.

00:39:36:08 00:39:31:18
כוונתי לתושבים שהלכת להסביר להם?
-כן, לא הלכתי אליהם סתם ככה.

00:39:41:24 00:39:36:24
אמרתי להם, אם תחתמו כמות מסוימת
של אנשים זה יעזור לי להיבחר,

00:39:46:05 00:39:42:00
וכאשר ימנו אותי לתפקיד,
אדאג שיחזירו לכם את הנשקים שלכם.

00:39:49:17 00:39:46:11
ואז כפי שביקשתי מהם, הם החתימו את
קרוביהם והביאו לי את טפסים חתומים.

00:39:56:11 00:39:50:23
בעוד חבריי שגדלו שם
החתימו רק 200 אנשים

00:40:02:24 00:39:56:15
אני החתמתי 680 אנשים,
וסגרתי את זה במעטפה.

00:40:07:11 00:40:03:02
אם הם היו רואים את כמות החתימות
שצברתי מאנשים עם החתימה שלי למטה,

00:40:11:01 00:40:07:20
הם היו הורגים אותי
בגלל שעקפתי אותם.

00:40:14:16 00:40:12:02
אני מתכוון לעמיתים שלי,
לכן סגרתי את זה במעטפה.

00:40:19:11 00:40:15:19
ואז כשכולנו נפגשנו יחד
והתכוננו לחזור לסודן,

00:40:22:12 00:40:20:09
הם שאלו אותי,
כמה אנשים החתמת?

00:40:25:09 00:40:23:00
ענית להם, אינני יודע,
בערך 200-300 אנשים.

00:40:27:07 00:40:25:14
הרי סגרתי את המעטפה,
לכן ענית להם ככה.

00:40:32:01 00:40:27:23
המוכרים מביניהם החתימו
רק 200 אנשים,

00:40:34:16 00:40:32:04
כשהם היו מבקשים מהתושבים לתמוך
בהם, הם השיבו להם, שיזיקו להם.

00:40:37:12 00:40:34:20
אבל אני פעלתי בשקט.
הצלחתי להחתים הרבה אנשים.

00:40:41:22 00:40:38:09
ואז הגענו לבסיס
ומסרנו את הטפסים שהחתמנו.

00:40:45:06 00:40:42:01
כאשר הגיעו למעטפה שלי

היה ניכר שהחתמתי הרבה.

00:40:52:01 00:40:47:12

ואז מינו אותי ליושב הראש של 15 הפוליטיקאים הצעירים שנבחרו.

00:40:54:13 00:40:53:05

זאת אומרת מינו אותך ליושב ראש שלהם?

00:41:07:19 00:40:54:22

כן, הגנרל נגה הורה לתת לי אקדח, רובה מהצבא,

00:41:12:17 00:41:08:03

שיהיו לי עוזרים שילכו איתי לכל מקום, כך הורה.

00:41:16:03 00:41:12:24

הגנרל שיבח אותי ונתן לי ומוטיבציה.

00:41:20:23 00:41:16:06

הוא אמר, הדבר החשוב במלחמה הוא לא לירות בתושבים,

00:41:24:10 00:41:21:02

אלא לשכנע אותם להאמין בדרכנו, זו המלחמה האמיתית שלנו.

00:41:26:13 00:41:24:16

לאור השבח שקיבלתי, חבריי רצו להרוג אותי.

00:41:29:22 00:41:26:24

החברים ששירתו איתך יחד? - כן, חבריי ראו בי אויב!

00:41:35:21 00:41:32:07

עברתי קשיים רבים כאלו במהלך חיי.

00:41:41:05 00:41:36:14

ואז חבריי ששירתו איתי חיפשו אותי על מנת להתנקם בי.

00:41:47:00 00:41:41:16

במצב זה לא היו הרבה ברירות, אלא שכל אחד מאיתנו יעבוד לחוד.

00:41:50:09 00:41:47:17
אם שניים או שלושה יוצאים נגדך,
הם יכלו לפגוע בך.

00:41:57:20 00:41:51:10
אבל ברוך ה' הם רבו ביניהם
על בחורה כאשר היו שיכורים,

00:41:59:08 00:41:57:22
הם דקרו אחד את השני בסכין.

00:42:02:12 00:42:00:05
זה קרה בזן שהם היו איתך?
- בזמן שהם חיפשו לפגוע בי.

00:42:07:01 00:42:02:17
לאחר מכן הם נשפטו
והורחקו מהפרויקט.

00:42:15:19 00:42:08:15
באותו זמן דודי נסע לחרתום שבסודן,
לול מנגשה ואחרים הלכו לשם קודם.

00:42:18:10 00:42:16:11
לכתו של דודי לחרתום היה על
מנת לבדוק איך מתקדם הארגון.

00:42:25:08 00:42:18:12
הוא ראה שהארגון לא חזק מספיק
כדי להילחם מול מפלגת ה"דרג".

00:42:37:02 00:42:27:05
הבנו שאין סיכוי להתמודד מולם
לאחר 7-8 חודשים ועזבנו את סודן.

00:42:42:06 00:42:37:04
ביקשנו מחילה משלטון ה"דרג"
ושבנו לאתיופיה.

00:42:49:21 00:42:43:06
בתחילה, כשהצטרפתם לארגון,
זה היה ברצון או בלית ברירה.

00:42:54:20 00:42:50:05
האם אהבתם את האידאולוגיה
של הארגון ושל היילה סלאסי?

00:42:59:14 00:42:54:23
המצב הכריח אותנו להצטרף לארגון,
כאשר ה"דרג" עלה לשלטון,

00:43:04:15 00:43:00:07
ראשית מקימי ארגון "אוהדיו"
הם חברי הקואליציה של היילה סלאסי,

00:43:11:08 00:43:05:03
וכאשר השלטון של היילה סלאסי נפל,
הוצאו להורג כל חברי הממשלה.

00:43:15:04 00:43:11:14
ביום אחד הוציאו להורג 60 חברי
ממשלה, בהוראותיו של טפרי מנדה.

00:43:19:20 00:43:16:13
כשהם התחילו להוציא אנשים
להורג ללא משפט מקדים,

00:43:25:03 00:43:19:22
האזרחים התקוממו ואמרו, השליט
יותר גרוע מהפשיסטים האיטלקים.

00:43:27:12 00:43:25:12
ואז חברי הממשלה שנותרו בחיים
עשו תעמולה בקרב הציבור הרחב.

00:43:35:00 00:43:28:05
הם הסבירו להם ששלטון ה"דרג"
לא יודע להנהיג, ושהם יזיקו למדינה

00:43:41:07 00:43:35:03
עם התעמולה הזו. הגיעו גם אלינו
ואנחנו הצטרפנו לשורותיהם.

00:43:47:05 00:43:41:17
חשבנו שבזכות הצטרפותנו לארגון
נקבל בתים בפיאסה ונתחלק ברכוש

00:43:51:21 00:43:48:02
לכן תמכנו בו.
- כן, רציתם להיבחר ולהנהיג.

00:43:59:04 00:43:51:24
הצטרפנו לארגון מהסיבה הזאת,
ולא בגלל שהאמנו באג'נדה של הארגון.

00:44:11:07 00:44:00:01
לא סיפרת לי על המסע שלכם
אחרי שנבחרתם למנהיגים.

00:44:15:12 00:44:11:14

איך היה המסע שלכם חזרה
מסודן לאתיופיה?

00:44:23:10 00:44:15:15
אחרי שחזרנו לאתיופיה, הלכנו
לכפרים שהתנגדו לשלטון ה"דרג".

00:44:35:07 00:44:25:00
מראש ידענו ללכת לכפרים שהתנגדו
לשלטון ה"דרג", לכן סיכנו את עצמנו.

00:44:41:07 00:44:36:01
כשחזרנו לסודן, היה לנו תג זיהוי
עם השם שלנו, כמו תעודת זהות.

00:44:47:14 00:44:41:14
בכניסתנו לשם הפקדנו את נשקנו
וכשיצאנו משם לקחנו את הנשק שוב.

00:44:50:23 00:44:48:15
כשחזרנו מהכפר הפקדנו
את נשקנו בכניסה לסודן.

00:44:52:11 00:44:50:24
כשנכנסתם לסודן הפקדתם את הנשק?
- כן.

00:44:56:05 00:44:52:13
אסור לכם להיכנס עם הנשקים לסודן?
- כן, וגם הדרך לשם הייתה מדברית.

00:45:02:20 00:44:58:05
זה היה אזור שמכוסה עשבים
ושיחים. אם השיחים לא נשרפו באש

00:45:07:02 00:45:02:24
בחודשים ינואר-פברואר,
צריך לפלס את הדרך בידיים.

00:45:10:05 00:45:08:12
תנאי הדרך היו ממש קשים,
היה קשה לראות את השמיים.

00:45:12:08 00:45:10:09
זאת אומרת, כל האזור היה
מוקף בעצים ובשיחים?

00:45:16:20 00:45:12:11
זה היה כמו יער?
- אלו היו עשבים גבוהים, קובה.

00:45:21:24 00:45:17:18

השיחים היו יבשים?
- בחודש ינואר הם חוסמים את הדרך.

00:45:24:02 00:45:22:05

מחודשים מרץ ואילך
השיחים מתייבשים ונובלים.

00:45:27:13 00:45:24:22

אז הלכתם בתוך השיחים?
- כן, הלכנו בתוך השיחים.

00:45:32:23 00:45:27:14

מה עם הרעב, הצמא וחיות הטרף?
- סחבנו תרמילים ואוכל לדרך.

00:45:39:08 00:45:33:01

כאשר ראינו בדרך רועי צאן
היינו מתארחים אצלם ושותים חלב.

00:45:45:14 00:45:39:12

זה היה מקובל בתרבות שלנו,
היום לא הייתי עושה דבר כזה.

00:45:49:09 00:45:46:14

היום לא הייתי עושה דבר כזה.

00:45:54:00 00:45:50:00

מה עם חיות טרף, לא נתקלתם בהן,
או שבתקופה ההיא לא פחדתם מהם?

00:45:56:14 00:45:54:04

גם אם היינו נתקלים בחיות הטרף
לא פחדנו, כי היינו חמושים,

00:46:00:06 00:45:58:04

גם אם היינו מחפשים אותן,
לא היינו מוצאים אותן.

00:46:03:09 00:46:00:22

למה כשנכנסתם לסודן
הייתם צריכים להפקיד את הנשק?

00:46:06:11 00:46:03:14

בסודן היה איסור להסתובב חמוש,
הם נקטו משנה זהירות

00:46:08:20 00:46:07:00

כדי שאנחנו לא נפר

את החוקים במדינה.

00:46:20:08 00:46:10:11

זו הייתה המדיניות, חל איסור לשאת נשק אם אינך איש חוק.

00:46:23:16 00:46:21:01

גם לאזרחים סודנים אסור לשאת נשק? - כן, גם לאזרחים היה אסור.

00:46:29:05 00:46:24:15

רק לאנשי חוק מותר להיות חמושים, לאזרחים היה אסור לשאת נשק.

00:46:35:12 00:46:31:00

האמת ששכחתי לספר לך פרט אחד, הסיבה שהגענו בכלל לסודן.

00:46:43:17 00:46:37:07

היה מקום שנקרא דרמגר זמנת', זה נמצא בין ארמצ'הו לטגדי,

00:46:46:22 00:46:44:01

טגדי, וולקיית וארמצ'הו נכללו כגוש אחד.

00:46:55:13 00:46:47:19

על המקום שגרנו בו, חלה החלטת ממשלה בפיקודו של רב אלוף מנטר.

00:47:03:12 00:46:56:18

פלוגות הלוחמים נקראו על שמו, ההחלטה התקבלה באסמרה ועברה ללוחמים

00:47:11:12 00:47:03:19

להתעלל במכות בכל המורדים בארמצ'הו, לכן הרכבים הצבאיים נסעו ללא הבחנה.

00:47:16:08 00:47:12:08

האזור היה בלי עליות ומורדות, לכן אף אחד לא נמלט מהרכבים,

00:47:20:17 00:47:17:14

ואז הכוחות אכן הגיעו ופגעו בנו קשות.

00:47:25:23 00:47:21:02

איך הם ידעו שאתם מתנגדים?

00:47:31:00 00:47:26:01

היו להם ראיות,
היה להם מודיעין בעיר אברדרפי.

00:47:39:21 00:47:32:12

הם עשו האזנות סתר וזיהו
את מיקומנו, היו להם מרגלים בתוכנו.

00:47:47:17 00:47:41:00

לכן הממשלה הוציאה צו
לפיו יש להכניע אותם במכות.

00:47:53:24 00:47:49:07

לבסוף, הם הרגו שני ילדים
והשאר נותרו בחיים.

00:48:01:06 00:47:55:03

הם ניסו לשרוף אותנו חיים. להינצל
מאירוע כזה זה כמו להיוולד מחדש.

00:48:04:07 00:48:02:13

לאחר האירוע הזה יצאתם לסודן?

00:48:15:00 00:48:04:09

לאחר ששני הילדים מתו,
ולאחר שהרסו ושרפו את רכושנו,

00:48:17:21 00:48:15:13

נשארנו ערומים לגמרי,
נותר לנו רק הנשק שלנו.

00:48:22:10 00:48:19:10

לאחר מכן התייעצנו
ולבסוף החלטנו לצאת לסודן.

00:48:32:08 00:48:23:21

נכנסנו לסודן והאוו"ם נתן לנו סיוע,
אפילו קיבלנו בתים זמניים.

00:48:38:13 00:48:34:13

לאחר מכן...
- המחסה שקיבלתם זה מחנה גדול.

00:48:41:23 00:48:38:20

כמה אנשים נכנסו שם?

00:48:50:06 00:48:42:01

מי שיש לו משפחה נתנו לו
בית מקש שמספיק למספר הנפשות.

00:48:55:15 00:48:51:01

לצעירים כמוני נתנו
אוהלים זמניים.

00:49:02:01 00:48:57:23
זה היה בסדר, אנחנו אנשים
שמתמודדים עם כל דבר.

00:49:10:00 00:49:02:20
אבל אנשים נשואים שיש להם ילדים
קיבלו מענה לפי הצרכים שלהם.

00:49:15:01 00:49:10:22
בתקופה ההיא יצרת קשר עם ההורים?
- לא יצרנו שום קשר.

00:49:17:02 00:49:15:02
לא היה שום קשר!
אפילו לא ידעו איפה אתה?

00:49:21:13 00:49:17:04
כשהם שמעו שהחלה מלחמה
באזור המדברי הם נלחצו,

00:49:24:07 00:49:22:07
אבל לא הייתה לי דרך
ליידע אותם מה קורה איתי.

00:49:28:24 00:49:24:10
לא היו טלפונים, גם לא היה
שום אדם שילך ויודיע להם.

00:49:33:23 00:49:30:10
ידעת שהמלחמה
הגיעה לאזור שלהם?

00:49:43:04 00:49:34:02
כאשר ה"דרג" הכו אותנו, היו כאלה
שברחו לכפר של הוריי, לקרובים שלהם.

00:49:45:20 00:49:43:12
הם סיפרו שיש הרבה הרוגים.

00:49:50:14 00:49:45:22
במקום 2 הרוגים, הם סיפרו להם
על 30 הרוגים בארמז'הו.

00:49:52:03 00:49:50:16
ככה הם סיפרו.
- כן.

00:49:56:06 00:49:52:24
לא ידעת מה מצבם של הורייך?

00:49:59:05 00:49:56:12
בטח שידעתי! הם נשארו
היכן שראיתי אותם לפני עזבתי.

00:50:03:17 00:49:59:10
איך יכולת לדעת שהם לא עזבו
את הכפר בעקבות השתלטות ה"דרג"?

00:50:06:07 00:50:03:21
מה?
- איך ידעת ש"דרג" לא הגיעו אליהם?

00:50:08:19 00:50:06:08
האזור שלהם הינו אזור של שלום.

00:50:11:20 00:50:09:06
זאת אומרת, המלחמה לא הגיעה לאזורם?
- לא הגיעה לאזורם.

00:50:18:18 00:50:12:02
באזור שבו גדלתי התקיימו
בחירות של מועצת החקלאים

00:50:22:11 00:50:18:20
החקלאים שנבחרו למועצה
פעלו תחת השלטון החדש.

00:50:25:02 00:50:23:05
המתנגדים לשלטון החדש
הם אלו שגרו בארמצ'הו תחתית.

00:50:31:09 00:50:25:08
יש ארמצ'הו עלית וארמצ'הו תחתית
אני נולדתי וגדלתי בארמצ'הו עלית.

00:50:40:05 00:50:32:22
אחרי שהבנתם שהיילה סלאסי
כבר לא יחזור לשלוט,

00:50:42:10 00:50:40:06
איך חזרת לביתך
אחרי השהות שלכם בסודן?

00:50:47:21 00:50:42:12
האמת שלא היו שום תוצאות
לכל המלחמה שלנו.

00:50:52:21 00:50:48:22

לא היו לו מטרות
לארגון חוץ מלהילחם.

00:50:55:18 00:50:53:10

הם ישבו להם בסודן ורק נלחמו,
לא הייתה להם ממש ברירה.

00:50:57:14 00:50:56:00

הם לא יכלו לחזור לאתיופיה
ולחיות תחת שלטון ה"דרג".

00:51:02:11 00:50:57:23

אם הם היו חוזרים לאתיופיה, האו"ם
לא היה מכיר בהם כפליטים פוליטיים,

00:51:05:08 00:51:02:16

ולא היה מסייע להם
או תומך בהם כלכלית.

00:51:12:16 00:51:06:02

אם באתיופיה לא היו מלחמות
אז האו"ם לא יתמוך בהם בכלל.

00:51:17:04 00:51:12:21

אבל הם עשו תעמולה של מלחמות,
וככה המנהיגים קיבלו משכורות.

00:51:18:18 00:51:17:14

הסיוע הוא מאומות העולם?

00:51:23:21 00:51:18:19

בגלל זה דודי שירת כלוחם במשך
7 שנים בשלטונו של היילה סלאסי,

00:51:28:10 00:51:24:14

כיוון שהוא ידע איך פועלים
כוחות הצבא וארגונים ממשלתיים,

00:51:30:18 00:51:28:14

לכן הם ביקשו ממנו להצטרף אליהם.

00:51:33:17 00:51:30:23

הם אמרו לו, אנחנו לא רוצים
לאבד את חיינו לחינם.

00:51:37:05 00:51:33:24

מדובר בשלטון חוקי, אז הם החליטו
לבקש מחילה ולחזור לאתיופיה.

00:51:41:02 00:51:38:10

ככה נהוג לעשות?
- כן, ביקשנו מחילה וחזרנו.

00:51:49:00 00:51:41:13

בתקופה ההיא אפשר היה לנהוג כך?
- כן, כתבנו לראש מחוז בארמז'הו,

00:51:53:03 00:51:49:14

כתבנו כך: "שמי כך וכך
חייתי בעיר אבְדֶרְרִי,

00:51:59:08 00:51:53:04

כאשר התחילו עימותים באזור
ברחתי לסודן כדי להציל את חיי,

00:52:03:09 00:51:59:21

לכן כשנשוב לארצנו
אנו מבקשים מחילה מכם

00:52:05:24 00:52:03:11

על כך שברחנו לסודן,
חוץ מזה לא עברנו עבירות אחרות.

00:52:08:17 00:52:07:04

כתבנו כך אף שעשינו
הרבה דברים בסודן.

00:52:15:03 00:52:10:01

מה קרה אחרי ששלחתם את המכתב?
- קיבלנו אישור מראש המחוז.

00:52:17:22 00:52:15:11

הם אמרו לנו ללכת לבקש חנינה
במחוז הראשי בגונדר,

00:52:20:01 00:52:18:01

ואז נסענו למחוז הראשי בגונדר
עם האישור שקיבלנו מהם.

00:52:25:18 00:52:21:18

ואז הגענו לגונדר,
אבל לא נשארתי שם הרבה זמן.

00:52:31:11 00:52:26:07

גם דודי לא נשאר הרבה זמן,
מיד חזרתי לכפר מולדתי.

00:52:34:13 00:52:33:04

לא הייתה לי ברירה אחרת!

00:52:38:18 00:52:34:21
חזרתי לכפר וגרתי עם הוריי,
לקחתי את אשתי בחזרה.

00:52:45:23 00:52:39:08
רגע, מה עם אלה שהיו אתכם בסודן,
גם הם חזרו לכפר או רק שניכם?

00:52:51:03 00:52:46:07
בתחילה דודי הלך ראשון
לכפר והעריך את המצב.

00:52:59:07 00:52:52:17
תושבי בכפר הכתירו את לול מנגשה
ואת גנרל נגה טג'נה למנהיגי הכפר.

00:53:04:23 00:52:59:10
הם הציגו את נשקם כחלק מההוכחות,
והתושבים השתכנעו שהם חלק מהשלטון.

00:53:10:20 00:53:05:04
אבל היות שדודי למד היטב על השלטון
והיה לו ידע רב על המצב של השלטון,

00:53:17:16 00:53:10:24
הוא ביקש מהם מחילה מראש.
אחרי שהוא העריך את המצב,

00:53:26:04 00:53:17:23
הוא הבין שהמלחמה תימשך עוד זמן רב,
לכן הוא אמר לחבריו לחזור לכפר.

00:53:29:02 00:53:26:22
לכן חזרתי יחד עם
30 איש בערך לכפר.

00:53:31:05 00:53:29:11
כולכם החלטתם לחזור ביחד?
- כן.

00:53:38:14 00:53:32:04
הם לא נטרו לכם טינה?
- גם אם כן, מה יכלו להגיד לנו?

00:53:43:12 00:53:39:17
גם עם ינטרו לנו טינה, הם לא יכלו
לעשות לנו שום דבר כי אין להם כוח.

00:53:50:16 00:53:44:01

הם היו פשוט קבוצת אנשים כמונו, שהתאגדו יחד, הסברתי לך על זה קודם.

00:53:56:23 00:53:51:00
מכורח הנסיבות נאלצנו להצטרף
לארגון, לא כי האמנו בארגון.

00:54:01:08 00:53:59:11
מאיפה הם קיבלו סיוע כספי?

00:54:04:14 00:54:01:21
איך הם הצליחו להפעיל את הארגון,
מהיכן הם קיבלו את הסיוע?

00:54:10:09 00:54:04:18
הסיוע הכספי הגיע
מהאומות המאוחדות, מהאו"ם.

00:54:20:02 00:54:13:21
אם אנשים היו מבקשים
מקלט פוליטי ומגיעים לסודן,

00:54:25:18 00:54:21:01
המשרד שאחראי על קליטת הפליטים
חייב לקבל את הפליטים.

00:54:31:13 00:54:25:21
אבל הממשלה הסודנית לא הקצתה
תקציב לפליטים מאתיופיה,

00:54:36:02 00:54:32:17
לכן האו"ם העביר כסף ישירות
לסודנים שמיועד לטיפול בפליטים,

00:54:45:16 00:54:37:01
אז הסודנים בנו בתים עבור הפליטים,
הם סייעו רק בהקצאת שטחים.

00:54:52:13 00:54:46:05
כמו כן יש חוק בינלאומי שמגן
על פליט שמגיע למדינה מסוימת,

00:54:54:01 00:54:52:19
הפליט יכול להיות
מכל מדינה בעולם.

00:55:00:24 00:54:54:14
למשל, ישראל קולטת את הפליטים
הסודנים והאריתראים לא מרצונה,

00:55:05:18 00:55:02:11
בגלל האמנה הבינלאומית שישראל
חתומה עליה היא לא יכולה לגרש אותם.

00:55:09:21 00:55:07:17
לממשלת סודן
אין חובה לדאוג לפליטים,

00:55:16:15 00:55:10:10
אבל אם הם יגרשו את הפליטים,
הם יועמדו לדין על ידי האו"ם.

00:55:23:09 00:55:18:15
כיוון שהם ברחו מארצם
כדי להציל את חייהם,

00:55:28:13 00:55:23:17
יש חוק בינלאומי שלפיו המדינה
חייבת לתת לפליטים מקלט מדיני.

00:55:32:16 00:55:30:00
בתקופה ההיא...
- הם קלטו אותנו אבל לא אהבו אותנו.

00:55:36:07 00:55:34:01
ראשית, שתי הממשלות
שנאו זו את זו.

00:55:38:11 00:55:36:21
אתיפיה וסודן?
- כן.

00:55:42:08 00:55:39:11
הסודנים היו שמחים
שהשלטון באתיפיה ייפול,

00:55:48:13 00:55:42:22
כיוון שכל הארגונים שמתנגדים לשלטון
כמו "איהפה" ו"ווייני" היו בסודן.

00:55:52:12 00:55:49:06
סודן הייתה תומכת גדולה
בהפלת שלטון "דרג".

00:55:54:21 00:55:54:04
ככה זה היה!

00:56:00:08 00:55:55:09
כאשר היית בסודן ידעת את זה?
- את מה?

00:56:09:08 00:56:00:10
ידעתם שהארגונים "איהפה"
ו"וויני" פועלים מסודן?

00:56:11:13 00:56:10:02
האמת שידעתי שארגון
"איהפה" פועל מתוך סודן,

00:56:15:18 00:56:12:08
את ארגון "וויני" הכרתי
רק כאשר חזרתי לכפר.

00:56:25:10 00:56:17:04
בתקופה ההיא היו הרבה ארגונים כמו
ALF, "לוחמי החופש", "ווייל" ועוד,

00:56:30:15 00:56:26:23
כל אחד מהארגונים נתמך
על ידי מדינה אחרת, נכון?

00:56:33:22 00:56:31:12
"איהפה" זה נגזרת
של שלטון ה"דרג", נכון?

00:56:39:05 00:56:34:09
"איהפה" זה ארגון שגורש
על ידי שלטון ה"דרג".

00:56:40:05 00:56:39:06
זהו ארגון שגורש מאתיופיה.

00:56:47:12 00:56:40:06
"אהדיו" ו"איהפה" היו שונים
באידיאולוגיה, "דרג" ו"איהפה" דומים.

00:56:51:13 00:56:48:10
ההבדל ביניהם היה ש"איהפה" תמכו
במועמד לממשלה מתוך האזרחים,

00:56:54:02 00:56:51:17
ושלטון ה"דרג" תמכו בגיוס
מועמד לממשלה מתוך הצבא.

00:56:57:11 00:56:54:13
זה היה ההבדל ביניהם,
מלבד זה שני הארגונים דומים.

00:56:59:22 00:56:57:18
אלו ארגונים דומים.

- כן, שניהם היו סוציאליסטים.

00:57:08:18 00:57:00:18
כאשר עשיתם קורס צבאי,
היו לכם מדים צבאיים? מה לבשתם?

00:57:16:16 00:57:09:03
אחרי שעזבתי את הצבא
החיילים קיבלו מדים ונשקים.

00:57:20:11 00:57:17:10
זה קרה אחרי שאתם עזבתם?
- כשאני הייתי חייל לא היו לנו.

00:57:22:01 00:57:20:16
אני אישית לא קיבלתי שום דבר.

00:57:29:09 00:57:23:00
אבל לאחר שעזבתי
הם קיבלו מדים ונשקים.

00:57:38:01 00:57:31:11
היו לך חברים שנשארו בסודן?
כוונתי, כאשר חזרתם לגונדר?

00:57:42:14 00:57:38:19
היו כאלה שנשארו בסודן?
- כן, הרבה מהם נשארו מאחור.

00:57:44:08 00:57:42:21
אפילו החברים שהודעתי להם אישית
על כוונתנו לחזור לאתיופיה

00:57:47:18 00:57:44:12
השיבו שהם מעדיפים להיטרף על ידי
כלבים בסודן מאשר לחזור לאתיופיה.

00:57:51:11 00:57:48:05
הם בעצם בחרו להישאר בסודן?
- כן.

00:57:58:13 00:57:52:17
באותו זמן ידעתם
את האג'נדה של ה"דרג"?

00:58:00:16 00:57:58:15
חוץ מזה שהוא ארגון שמוציא
להורג חברי ממשלה קודמים?

00:58:03:12 00:58:00:23

סיפרו לנו שזה ארגון שנועד
להשמיד את התושבים,

00:58:08:13 00:58:05:01
אבל מובילי הארגון שהתקוממו נגדם
ידעו את פועלו של שלטון ה"דרג".

00:58:14:12 00:58:09:19
למשל, ה"דרג" לקחו מבעלי הקרקעות
את שדותיהם וחילקו אותם בין העניים.

00:58:20:07 00:58:15:08
מובילי הארגון שלנו ידעו שבשל כך
העניים מאוד תומכים בשלטון ה"דרג".

00:58:25:11 00:58:21:19
מובילי הארגון שלנו היו משכילים,
הם ידעו הכול על המצב.

00:58:30:01 00:58:25:14
אבל לנו נאמר, ששלטון ה"דרג" הוא
ארגון רוצח, הורג בלי לשאול שאלות.

00:58:33:16 00:58:30:04
אבל אנחנו קיבלנו תעמולות נגדם
כדי שנשנא את השלטון ה"דרג".

00:58:42:19 00:58:35:15
ככה זה היה, הם רצו שנמרוד
ב"דרג" ונהיה פורעי חוק.

00:58:48:10 00:58:43:19
כמו כן, כיוון שהם היו משכילים, הם
העבירו לנו את המסר במקצועיות רבה.

00:58:50:09 00:58:48:18
הם תמיד נתנו לנו תקווה שבעוד יום
הם יחליפו את שלטון ה"דרג".

00:59:00:08 00:58:53:13
למרות שבתקופה ההיא שהיתם בסודן,
כיצד המצב במדינה היה נראה?

00:59:04:05 00:59:00:21
כל הזמן היו עימותים בין התושבים,
היו עימותים כל הזמן.

00:59:08:22 00:59:04:09
למשל, באזור מסוים ה"דרג"
משליט את הסדר שלו,

00:59:13:18 00:59:09:13
המורדים באותו אזור היו
בורחים משם ומסתתרים מקום אחר.

00:59:16:15 00:59:14:07
אף שמשפחותיהם חיו באותו אזור,
הם היו עוזבים למקום אחר.

00:59:20:15 00:59:16:19
ואז ה"דרג" היו נותנים הוראה
למנהל השלוחה באותו אזור

00:59:22:00 00:59:20:15
להביא לדין את אותו מורד.

00:59:26:10 00:59:22:10
ואז הם תופסים את אשתו כבת ערובה
כדי שתאמר להם היכן מסתתר בעלה.

00:59:28:11 00:59:26:18
כשהדבר היה נודע לבעלה,
הוא היה מגיע בסתר והורג את המנהל.

00:59:35:15 00:59:32:11
המורד היה הורג בסתר את אותו
אדם שתומך בשלטון ה"דרג".

00:59:37:16 00:59:36:00
לכן התושבים בכפר
הרגו זה את זה.

00:59:40:15 00:59:37:17
כלומר, התפתחה מלחמה בין התושבים?
- כן.

00:59:44:11 00:59:41:10
היכן שאני התגוררתי,
רוב התושבים שנאו את ה"דרג".

00:59:47:05 00:59:45:04
התושבים לא אהבו את ה"דרג"?
- הם לא אהבו את ה"דרג".

00:59:51:15 00:59:48:08
גם אם בהתחלה עשו רושם
שקיבלו את השלטון ה"דרג",

00:59:53:22 00:59:51:21
הם עשו זאת מפני שרצו לשרוד,

ולא בגלל שאהבו את השלטון.

01:00:09:20 01:00:02:18
למשל באזור שבו גרתי לא היה מחסור
בקרקעות חקלאיות, לא ידענו מה זה.

01:00:16:10 01:00:09:24
באזור גונדר ו-ווגרה, אם בעל הקרקע
היה טוען שהקרקע שלו,

01:00:20:13 01:00:16:18
הוא היה משכיר את קרקע
למי שאין לו, וחי מהשכירות.

01:00:27:18 01:00:21:02
כאשר ה"דרג" החליט שצריך לקחת
מבעל הקרקע ולתת לעני שאין לו קרקע,

01:00:30:24 01:00:27:22
אז העני אמר אמן
וקיבל לידי את הקרקע.

01:00:35:11 01:00:31:04
אבל אנחנו לא נתקלנו במקרים כאלו.
שמענו רק ש"דרג" מוציא להורג אנשים.

01:00:45:11 01:00:38:09
הרי לדודך היה ניסיון צבאי
והיכרות טובה עם החוקים,

01:00:51:09 01:00:45:14
והוא סייע לך שם. אילו הוא לא
היה איתך, כיצד היית מסתדר?

01:00:58:20 01:00:51:19
הייתי כאחד האזרחים הפשוטים,
לכן הרבה מחבריי אינם בחיים.

01:01:06:09 01:00:59:04
הם נהרגו במלחמה שפרצה במתמה.

01:01:10:17 01:01:06:18
זה היה אחרי שחזרתם מסודן?
- כן, זה קרה כשנתיים אחרי שחזרנו.

01:01:25:13 01:01:17:23
כשכתבתם את המכתב, היו לכם חששות
שלא יקבלו את בקשת המחילה שלכם?

01:01:35:08 01:01:26:04

או שיחשבו שאתם מרגלים?
היו לכם חששות שלא יאמינו לכם?

01:01:40:20 01:01:35:13
הפקיד של המחוז היה יליד הכפר שלנו,
הוא דווקא עזר לנו מאוד.

01:01:44:09 01:01:40:23
באותה התקופה מי שהיה מגייס נאמנים
לשלטון ה"דרג" קיבל תגמול.

01:01:54:14 01:01:45:20
מי שגייס נאמנים הביא לכך שהאזרחים
יודו בטעויותיהם ויבקשו מחילה.

01:01:58:13 01:01:54:15
קיבלנו את הניירת הלכנו עם זה למשרד
והם חתמו לנו על אישור הגשת המחילה.

01:02:02:24 01:01:59:14
הסתובבתם עם האישור כל הזמן?
- קיבלנו מהם אישור הגשת מחילה.

01:02:05:15 01:02:03:03
מאז הסתובבתם עם האישור כל הזמן?
- מה?

01:02:08:14 01:02:05:23
זאת אומרת שהסתובבתם עם האישור?
- כן, לפעמים הסתובבנו עם האישור.

01:02:13:12 01:02:08:16
אם היו עוצרים אותנו, היינו מראים
להם את האישור ושחררו אותנו מיד.

01:02:18:05 01:02:14:24
במעט זמן שהיית בגונדר, במה עסקת?

01:02:31:10 01:02:18:20
בגלל המסע המפרך שעברנו במדבר,
קודם התקלחנו, שתינו מים ובירה קרה.

01:02:37:17 01:02:31:22
הגעתם ישירות לעיר גונדר?
- בכסף שהיה לנו שתינו ואכלנו,

01:02:39:19 01:02:38:11
ואז עזבנו את גונדר.

01:02:43:21 01:02:40:00

האמת שהחשד כלפינו ישנו,
תכננו לא להיות שם הרבה זמן.

01:02:50:22 01:02:44:11
לאחר שנחנו מספיק חזרתי לכפר.
- לאן דורך הלך?

01:02:57:15 01:02:51:07
הוא נשאר אצל אחיו כשישה חודשים,
הוא הבין את המצב שם.

01:03:02:03 01:02:58:14
הוא ראה שעוצרים והורגים
כל מיני פעילים של השלטון הקודם,

01:03:07:01 01:03:02:21
ואז הוא יצא לסודן דרך מתמה.

01:03:11:03 01:03:07:07
אז הוא חזר חזרה לסודן?
- כן.

01:03:16:02 01:03:12:08
הוא נשאר שם עד שארגון
וואיינה חזר לאתיופיה.

01:03:22:22 01:03:17:01
או-קיי, עברתם מגונדר ודורך
חזר לסודן ואתה חזרת לכפר.

01:03:25:05 01:03:23:03
להורים שלי.
- להורים שלך.

01:03:30:00 01:03:27:00
הם לא ידעו שאתה בדרך אליהם?
לא ידעו היכן אתה נמצא?

01:03:32:06 01:03:30:02
כשהגשתי את בקשת המחילה
לממשלה עברתי דרכם.

01:03:34:13 01:03:33:05
עברת דרכם?

01:03:42:05 01:03:35:09
לפני שקיבלתי את החנינה עברתי דרך
ארמצ'הו תחתית ונפגשתי עם הוריי.

01:03:48:15 01:03:43:19

אפילו אבי זכרונו לברכה
הלך איתנו למשרד הממשלתית.

01:03:50:18 01:03:49:03
כדי שתקבלו את אישור המחילה.
- כן.

01:03:53:04 01:03:50:19
מה אמרו לך כאשר פגשו אותך?
- מי? הוריי?

01:03:59:12 01:03:53:09
זאת אומרת במפגש הראשוני ביניכם?
- כשהגעתי, הם הבינו שאני חי.

01:04:04:11 01:03:59:14
קודם לכן חבר שלי נהרג,
היינו דומים אחד לשני,

01:04:12:19 01:04:05:02
ואז אמרו להם שבנו של יפטר אבבה מת,
יפטר אבבה היה דודו של דוד שלי.

01:04:16:19 01:04:13:15
היינו המלווים שלו,
והבחור שמת היה בנו.

01:04:20:18 01:04:17:09
ואז הפיצו שמועה שאני מת.

01:04:24:02 01:04:21:08
לכן הוריי היו מאוד מודאגים,
ופחדו לספר להם שאני מת,

01:04:30:10 01:04:24:24
ואז אנשים שראו אותי בארמז'הו
בישרו להם שאני בחיים.

01:04:37:04 01:04:31:21
אז הם דאגו, אבל ידעו
שאני בדרך אליהם.

01:04:39:23 01:04:38:01
לפני שהגעתי לכפר לראות אותם
הם ידעו שאני בחיים.

01:04:43:04 01:04:39:24
איך הם הגיבו כשראו אותך?
- הם שמחו מאוד.

01:04:46:16 01:04:44:20
שאתה חי?
- כן.

01:04:51:20 01:04:50:01
לא סיפרתי להם על כל
החוויות הרעות שחוויתי.

01:04:53:23 01:04:52:15
גם לא רציתי לשתף אותם בזה.

01:05:01:19 01:04:54:07
לפני שעזבתי את הכפר, לא רציתי
להישאר שם אלא לעזוב למקום אחר,

01:05:04:11 01:05:02:00
לכן סיפרתי להם
שחייתי חיים טובים מאוד.

01:05:09:18 01:05:05:14
לא סיפרת להם שעברת תקופות קשות?
- לא, לא סיפרתי להם.

01:05:12:19 01:05:10:07
רק באותה התקופה לא סיפרת
או שלא סיפרת להם בכלל?

01:05:14:09 01:05:12:20
סיפרתי להם לאחר תקופה ארוכה.

01:05:20:09 01:05:16:01
מה עשית עם אשתך?
- הבאתי אותה שנגור ביחד.

01:05:23:18 01:05:20:22
היא הייתה אצל הוריך?
- לא, היא הייתה אצל הוריה.

01:05:25:13 01:05:23:22
כשעזבת היא חזרה להוריה?
- כן.

01:05:29:15 01:05:27:01
לאחר מכן חידשנו
את הנישואין שלנו.

01:05:33:05 01:05:31:20
זה לא היה קל!

01:05:40:20 01:05:34:24

בניתי בית מאפס, הייתי צריך להתרגל לחיי היום יום בכפר, היה קשה מאוד.

01:05:43:00 01:05:41:05
מה היה הכי קשה לך?

01:05:47:17 01:05:43:07
לחרוש את האדמה ועבודות כאלה ואחרות.

01:05:55:15 01:05:48:15
לא עלה במחשבתי שאהיה ככה, לא עלה במחשבתי שאעסוק בחקלאות.

01:06:01:15 01:05:56:14
לכן חזרתי שוב לכפר, כי לא הצלחתי לממש את חלומותיי.

01:06:09:08 01:06:02:09
חיינו כך עד שהתחלנו את המסע לסודן, לא שהינו בכפר הרבה זמן.

01:06:13:17 01:06:09:10
לא הרבה זמן. אז כמה שנים חיייתם שם לאחר שחזרת?

01:06:27:19 01:06:14:12
ובכן... חזרתי בשנת 1968 ועזבנו את הכפר ב-1976.

01:06:32:11 01:06:30:12
משהו כמו חמש שנים. - בערך חמש שנים.

01:06:35:24 01:06:32:19
לאחר חזרתך לכפר עברו בערך 3 שנים? - כן.

01:06:39:04 01:06:36:03
כוונתי לאחר חזרתך לכפר? - כן.

01:06:43:12 01:06:39:13
כשחיייתי באבדרפי יצא לי לבקר פעם אחת.

01:06:59:12 01:06:51:00
איך היה לחזור לחיות חקלאי? ובכלל איך היו החיים בכפר?

01:07:07:06 01:07:00:02
כמו כן חזרת לחיות עם אשתך,
ממה התפרנסת?

01:07:14:23 01:07:07:09
התפרנסתי מחקלאות, בנוסף הבאתי
איתי גם כמה נשקים וסחרתי בהם.

01:07:17:20 01:07:15:02
הצלחתי להרוויח מעט כסף
מהסחר בנשקים,

01:07:24:01 01:07:19:05
וככה לאט לאט נהייתי עצמאי
והסתדרתי לבד.

01:07:36:13 01:07:24:18
לא התעשרתי, אבל הכסף שעשיתי
הספיק כדי לפרנס את הבית.

01:07:42:14 01:07:38:03
הצלחתי לבנות בית לעצמי,
ואז הבאנו ילדים לעולם.

01:07:52:07 01:07:46:12
ידעת את העבודה החקלאית, נכון?
פשוט שנאת את זה, נכון?

01:07:55:08 01:07:52:09
כן, שלטתי היטב בחקלאות,
לא צריך לרכוש השכלה בשביל זה.

01:07:58:17 01:07:55:10
זה לא מצריך השכלה,
רק צריך לרכוש ניסיון.

01:08:03:13 01:07:59:14
העבודה הייתה פשוטה, היה צריך
לדשן את האדמה ולחרוש אותה.

01:08:09:19 01:08:03:15
צריך קצת ידע, בכל זאת,
אבל החקלאים האחרים עוזרים לך.

01:08:15:02 01:08:10:19
כלומר יכולת ללמוד מצפייה באחרים,
זה לא מצריך לימודים אינטנסיביים.

01:08:22:17 01:08:15:11
אחרי ואחיותיך גרו לידך וליד הוריך?

- כן, גרו לידנו.

01:08:29:05 01:08:23:16
למעשה רק אז הכרת את אשתך לעומק?
- כן.

01:08:37:11 01:08:30:22
לאחר שובך הצלחת להתאהב באשתך?
- לא עזבתי משום ששנאתי אותה...

01:08:38:21 01:08:37:15
את זה הבנתי.

01:08:43:09 01:08:38:24
עזבתי בגלל שהיו לי רצונות אחרים,
והיא גם הייתה קטנה מדי.

01:08:55:10 01:08:44:17
לא התחתנתי מבחירה, זה נעשה
כדי שלא אעזוב את הכפר ואלך ללמוד.

01:09:00:18 01:08:56:04
לכן החלטתי ששום דבר לא יעצור בעדי
ואנסה להגשים את חלומותי בכל זאת,

01:09:03:14 01:09:01:02
אבל מה שהאל מחליט
גובר על רצונות אדם.

01:09:11:20 01:09:04:07
מתי התחלת לסחור
בשוורים ובפרות?

01:09:18:21 01:09:13:08
כאשר שמעתי שיש התארגנות
לצאת למסע לסודן.

01:09:26:10 01:09:19:13
הגיעה שמועה שביתא ישראל
התחילו לעלות לישראל דרך סודן,

01:09:29:02 01:09:27:16
למעשה שמעתי על כך קודם לכן.

01:09:32:23 01:09:29:13
הוריי וקרובי משפחתי לא ידעו
על ההתארגנות הזאת.

01:09:40:23 01:09:33:18
רציתי לאמת את זה, אז מכרתי

את השוורים שלי לסוחרים.

01:09:46:06 01:09:41:24

כמה שוורים קנית
בעבור הנשק שהיה לך?

01:09:52:07 01:09:46:09

באותה התקופה הכסף היה יקר,
השוורים עלו בין 200 ל 300 ביר.

01:10:01:19 01:09:54:02

אחרי שמכרתי את הנשקים
וקניתי 5 שוורים יצאתי למסע לסודן.

01:10:10:10 01:10:02:22

אחרי שמכרתי והלכתי לסודן פגשתי
שם את ג'סי, במקום שנקרא אמרוקה,

01:10:16:23 01:10:11:11

ואת קרובי שהלכו לשם בין הראשונים,
ובעזרתם למדתי להתרגל למקום.

01:10:20:04 01:10:18:01

למדתי את הסביבה?
- בחנתי את הסביבה וחזרתי לכפר.

01:10:25:06 01:10:20:06

החיים בסודן היו ממש קשים,
אבל סיפירתי סיפור אחר.

01:10:28:08 01:10:25:07

תיארתי להם שהחיים בסודן
הרבה יותר טובים מאשר באתיופיה.

01:10:36:10 01:10:30:16

כאשר הייתי בדרכי לשם התחלתי
לחשוב ולסלול את הדרך לסודן.

01:10:39:20 01:10:37:06

אפילו הסוחרים הנוצרים האמינו
שאני הולך לסודן כדי לסחור בשוורים,

01:10:41:09 01:10:39:21

לא סיפירתי להם את המטרה האמיתית
שלשמה הלכתי לסודן.

01:10:45:00 01:10:42:22

בעצם הלכתי כדי ללמוד את הסביבה?
- כן.

01:10:51:03 01:10:45:04
כאשר הזדמן לי, סחרתי בשוורים
וכשרציתי, המשכתי לסלול דרך.

01:10:55:14 01:10:53:05
רק לאחר מכן אנשים התחילו
את המסע לסודן.

01:10:59:22 01:10:56:04
מהי כוונתך שאתה אומר "לסלול דרך"?
- "לסלול דרך", הכוונה...

01:11:07:11 01:11:00:04
יצאנו בעצמנו למסע או הובלנו אחרים
ומחובתי הייתה להכיר היטב את הדרך.

01:11:13:20 01:11:08:15
לאחר מכן אנשים התחילו להגיע לשם
בעזרתנו ובעזרת בני הנוער.

01:11:28:01 01:11:16:02
פעם או פעמיים יצא לנו להתעמת עם
נוצרים בזמן שהובלנו אנשים לסודן.

01:11:30:23 01:11:28:13
חזרתם?
- עוד לפני שהצטרפנו להתארגנות.

01:11:40:01 01:11:31:12
כאשר סחרת בשוורים, האם היה לך
אישור לסחור או אישור כניסה לסודן?

01:11:45:24 01:11:40:03
אם היית נתפס סוחר בשוורים,
בתקופת הדרך, היו תולים אותך.

01:11:50:09 01:11:46:16
אז איך הצלחתם לעסוק בזה?
- עשינו את זה בסתר.

01:11:54:04 01:11:50:17
הסתרתם, אבל את המסע עשיתם ברגל?
- כן, הלכנו לכיוון סודן ברגל.

01:11:58:15 01:11:54:08
אם היינו נתפסים בדרך, היו מחרימים
לנו את הבקר, וגם סיכנו את חיינו.

01:12:04:06 01:12:00:07
אלה הסכנות שבדרך.

- זה ממש מצריך אומץ רב.

01:12:11:08 01:12:05:03
זה אומץ רב, ממש נשמע מפחיד!
- אין ברירה, אי אפשר לשבת בשקט.

01:12:19:09 01:12:11:12
זה מה שהיה צריך לעשות, אז עשינו!
ראשית זה היה אזור מדברי.

01:12:25:22 01:12:19:19
היה ציר אחד מאבדרפי למתמה,
זה היה כביש ששירת את הצבא,

01:12:29:08 01:12:26:13
לכן הסכנה הייתה עד
שעברנו את הציר הזה.

01:12:34:24 01:12:29:21
לא היו מאבטחים את המקום?
- היו שם כוחות שאבטחו את המקום.

01:12:40:15 01:12:35:19
לפעמים עקפנו את הציר הזה
ולפעמים הלכנו ישר והסתכנו.

01:12:45:01 01:12:42:00
האם קרה פעם שאתה או חבריך
נתפסתם בגבול?

01:12:48:21 01:12:45:02
לא, אני אישית לא נתפסתי
אבל אני יודע שאנשים אחרים נתפסו.

01:12:59:16 01:12:53:01
נניח שקנית שור ב-200 ביר,
בכמה היית מוכר אותו בסודן?

01:13:04:07 01:12:59:18
הייתי מוכר במטבע "אומלה",
כ-1,000-2,000 "אומלה" לשור.

01:13:06:22 01:13:04:14
היית מוכר בכסף שלהם?
- כן, מכרתי את השוורים בכסף סודני.

01:13:14:04 01:13:07:11
עם הכסף הסודני קנינו סחורה ומכרנו
באתיופיה, וכך מקבלים כסף אתיופי.

01:13:17:14 01:13:14:11
לא יכולנו להמיר את הכסף בסודן.
- לא יכולתם להמיר אותו.

01:13:20:19 01:13:17:17
נתנו לכם רק כסף סודני?
- כן, לא היה להם כסף אתיופי.

01:13:24:01 01:13:20:22
כמו כן בהמרת המטבעות
דורשת ידע רב.

01:13:27:13 01:13:25:12
איזה סחורה רכשת
עם הכסף הסודני?

01:13:37:01 01:13:27:14
היינו קונים בגדים, מכשירי רדיו
ושעונים ומוכרים אותם באתיופיה.

01:13:40:01 01:13:37:03
זה היה מצרך מבוקש באתיופיה.
באותה תקופה היה לזה ביקוש רב.

01:13:48:08 01:13:42:22
כמה ימי מסע זה מאתיופיה לסודן?
- עם השוורים בערך 6-7 ימים.

01:13:50:20 01:13:48:21
רק כדי להגיע לסודן?
- כן.

01:13:56:15 01:13:50:24
איך הסתדרתם מבחינת האוכל והלינה?
- סידרנו מזרן וישנו על הקרקע.

01:14:00:10 01:13:57:18
מה עם אוכל, מה אכלתם במשך 6 ימים?
- לקחנו איתנו קמח כדי לעשות לחם.

01:14:05:20 01:14:00:12
לקחנו איתנו חמור ועליו
העמסנו דברים שימושיים.

01:14:13:02 01:14:06:00
יצאת למסע לבדך או עם חבריך?
- עם הרבה אנשים, חלקם היו חמושים.

01:14:18:08 01:14:13:08
הלכתם הרבה אנשים יחד?

- הלכנו בשיירות עם כמאה שוורים.

01:14:21:07 01:14:19:02

זה לא של איש אחד,
זו כמות השוורים של כולם ביחד.

01:14:32:23 01:14:24:07

שאלה אחרונה על המסע, אמרת
שהלכתם בשיירה יחד עם השוורים.

01:14:37:02 01:14:33:02

כן, צעדנו כקבוצה,
לא הייתי יכול לצעוד לבדי

01:14:41:16 01:14:37:14

כי הדרך הייתה מדברית
והיו הרבה שודדים בדרך.

01:14:50:13 01:14:42:01

רק כקבוצה יכולנו להתמודד
עם השודדים, לבד זה בלתי אפשרי.

01:14:53:11 01:14:50:19

אם הייתי הולך לבד,
היו לוקחים לי את השוורים.

01:14:54:23 01:14:53:13

היו לוקחים את השוורים שלך.

01:15:02:19 01:14:56:06

כל הסוחרים היו חברים טובים,
במסע הראשון הכול עבר חלק.

01:15:08:20 01:15:02:23

בפעם השנייה, עזבנו
את הכפר שלנו מארמצ'הו תחתית

01:15:12:07 01:15:09:20

וכאשר הגענו למקום
שנקרא "ג'רמה",

01:15:20:24 01:15:13:22

הגנבים ניסו לשדוד את השוורים של
הקבוצה השנייה, מדובר בתושבי המקום.

01:15:26:07 01:15:21:16

במקרה הבחור שהיה איתי
נשא עליו קלצ'ניקוב,

01:15:33:24 01:15:27:05

וכשחיפשנו אחר השוורים שנעלמו,
הוא נתקל פתאום בגנבים.

01:15:40:08 01:15:34:02
זה היה בלילה, והם הסתערו עליו
וניסו לחטוף לו את הנשק.

01:15:46:05 01:15:40:17
וכאשר התעמת היה קרב יריות,
שבסופו ירו לעברו ופצעו אותו.

01:15:50:22 01:15:47:05
פצעו אותו ברגל ליד הירך,
והוא נפצע ונפל.

01:15:55:08 01:15:51:03
כששמענו קולות של ירי רצנו לעבר
הקול, ידענו שהוא הלך בכיוון הזה.

01:16:02:00 01:15:55:23
כשהגענו אליו מצאנו אותו מוטל
על הרצפה, הם ברחו מהיריות שלו.

01:16:08:00 01:16:02:20
בהתחלה לא יכולנו לדעת מי ירה בו,
הרמנו אותו מהרצפה ולקחנו אותו.

01:16:10:12 01:16:08:16
זה היה בלילה?
- כן, זה בלילה.

01:16:19:08 01:16:10:18
ואז הלכנו לבית שהיה קרוב ליריות
וביקשנו אלונקה כדי להרים את הפצוע.

01:16:27:15 01:16:20:19
לא ידענו מי ירה עליו,
מי שנפצע הוא הסנדק שלו.

01:16:32:09 01:16:28:14
הוא היה חברו הטוב, אבל היה
חשוק, אז הוא לא זיהה אותו.

01:16:35:09 01:16:32:11
הוא לא ראה אותו?
- הם שאלו אותנו מיהו האדם שנפצע,

01:16:39:22 01:16:35:17
מכיוון שהם לא ידעו מי נפצע.
הם רצו לדעת מי האויב שלהם,

01:16:43:05 01:16:40:00
לכן הם אמרו לנו, תגידו לנו מי האיש
שירו בו, ואנחנו ניתן לכם אלונקה.

01:16:45:11 01:16:43:16
השבנו להם, מה אתם
רוצים מהאיש הפצוע?

01:16:50:11 01:16:46:00
אנחנו רק אמרנו שנפצע לנו חבר
ולא משהו אחר, ככה התווכחנו איתם.

01:16:56:21 01:16:50:16
הם ביקשו שוב את שמו, ואמרנו להם
שלפצוע קוראים אנג'רגה דמלאו,

01:17:00:04 01:16:57:18
שמו של הפצוע
הוא אנג'רגה דמלאו,

01:17:07:18 01:17:00:24
ואז אמרתי להם שהוא נפצע ממש כאן
והם יכלו להושיט לו יד לעזרה.

01:17:15:14 01:17:07:22
היה נער אחד שנשא עליו רובה אברור
ואני החזקתי את הרובה של הפצוע,

01:17:25:19 01:17:17:09
ולאחר ששמעו את שמו של הפצוע,
הסנדיק שלו איבד את עשתונותיו.

01:17:29:14 01:17:26:21
לאחר מכן הם עזבו את המקום בחיפזון.
- חכה, חכה רגע.

01:17:32:23 01:17:29:22
מה קרה כשאמרתם להם את שם הפצוע?
- אמרנו להם את שמו,

01:17:37:17 01:17:33:01
ואז ניגש אלינו אחד המבוגרים
ואמר, "תן לי את הרובה שלך,

01:17:40:23 01:17:37:23
תיתנו לנו את הרובים שלכם
ואנחנו נרים את האיש הפצוע".

01:17:43:22 01:17:41:03

הם פחדו מאיתנו.

כאשר אמרו כך,

01:17:48:14 01:17:44:10
השבנו להם, לא מספיק שהוא פצוע
עכשיו גם ניתן את הרובים שלנו?

01:17:52:23 01:17:48:19
הם התחילו לחשוד בנו,
הם חששו שנתקיף אותם.

01:17:55:01 01:17:53:00
הם חשדו בנו,
אבל אנחנו לא הבחנו בכך.

01:18:03:06 01:17:56:12
בסוף אמרנו להם, הנזק שיגרם
כתוצאה מתגובתם עלול להיות גדול,

01:18:07:08 01:18:03:10
אמרנו להם שהם משלנו ושיתנו לנו
את האלונקה, גם ככה חברנו נפצע.

01:18:08:20 01:18:07:12
ואז הוציאו אלונקה והביאו לנו.

01:18:13:16 01:18:09:22
ואז הרמנו את האיש הפצוע
ולקחנו אותו לקרוב משפחתו באזור.

01:18:17:16 01:18:14:14
יומיים לא ידענו
מי ירה בו ופצע אותו.

01:18:21:10 01:18:18:06
הרמתם אותו ולקחתם אותו
לקרוב משפחתו בכפר?

01:18:29:02 01:18:21:11
כן, השארנו אותו באזור ואז הזעקנו
את בני דודיו שיגיעו אליו.

01:18:33:24 01:18:29:05
הם הגיעו עם רופא
שעצר את הדימום שלו.

01:18:35:23 01:18:34:02
ואז נשאנו אותו על כתפיו
ולקחנו אותו לכפר.

01:18:39:15 01:18:37:01
אחרי שהגענו לכפר,
הגיע לשם איש זקן.

01:18:44:12 01:18:41:04
הפוגע חשש לחייו.
- מה הוא עשה?

01:18:51:07 01:18:45:08
הפוגע ביקש למסור שהירי בוצע
בלי כוונה ושהוא מבקש סליחה.

01:18:56:06 01:18:52:15
לאחר מכן התחלקנו,
חלק המשיכו הלאה לסודן,

01:19:02:00 01:18:56:08
אבל אני הייתי עם הפצוע,
אז חזרתי יחד עם הפרות לכפר שלי.

01:19:06:18 01:19:02:07
הוא נשאר אצל אחותו כשישה חודשים
כיוון שהפציעה הקשתה עליו ללכת.

01:19:09:23 01:19:06:21
רגלו לא אפשרה לו ללכת.
- כן, עד שרגלו תחלים מהפציעה.

01:19:19:10 01:19:10:03
זקן העדה שבא למסור את בקשת הסליחה,
הוא אמר מה שמו של מבקש הסליחה?

01:19:22:23 01:19:19:15
הוא לא רצה למסור את שמו של הפוגע,
הוא התעקש לא לומר את שמו,

01:19:27:04 01:19:23:04
אבל אם תבטיחו לי שתסלחו לו
אומר לכם את שמו.

01:19:31:21 01:19:28:05
הפצוע אמר, כרגע הדם שלי נשפך,
אני לא רוצה שאף אחד יבוא אליי!

01:19:39:03 01:19:33:11
הפצע היה עדיין פתוח ללא שברים,
הקליע נכנס לו מהירך ויצא מצד שני.

01:19:46:13 01:19:41:08
הקושי באותה תקופה זכור לי היטב,

הפרות שלנו התפזרו למקומות שונים

01:19:49:04 01:19:46:14

ואנחנו התרוצצנו
וחיפשנו אחריהן.

01:19:52:13 01:19:49:06

תספר לי בפירוט על כך.
- כל הפרות שלנו נעלמו.

01:19:59:06 01:19:54:02

לאחר מכן מכרתי שתיים מפרותיי,
את הנותרות החזרתי לכפר.

01:20:05:01 01:20:02:16

ככה נראו החיים במקום הזה.

01:20:06:24 01:20:05:05

כן, זה מדהים!

01:20:13:09 01:20:07:22

מתי גיליתם את זהותם של היורים?
הרבה זמן לאחר האירוע עצמו?

01:20:19:14 01:20:13:12

ידענו ביום השלישי, עשו אסיפה בכפר.
כל התושבים הגיעו לשם חוץ מהפוגע.

01:20:22:19 01:20:20:19

כשראו שהוא לא הגיע לאסיפה,
הם הבינו שהוא היורה.

01:20:28:16 01:20:22:22

התחלת למכור את הפרות בגלל
שמועה ששמעת שהיית בדרכך לכפר?

01:20:34:00 01:20:28:20

מכרתי כאשר שמעתי שיש התארגנות
של ביתא ישראל לעלות לארץ ישראל.

01:20:41:23 01:20:35:05

מהיכן שמעת את השמועה שמתחילה
התארגנות, מי ניהל את ההתארגנות?

01:20:44:16 01:20:42:02

לא יודע לנקוב
בשמות ולהגיד לך.

01:20:54:24 01:20:46:04

אבל נאמר שבסודן הוקם ארגון והרבה

סטודנטים חצו את הגבול והלכו לשם.

01:21:00:21 01:20:56:06
כמו כן, אחרי שהם חזרו הם אמרו לנו
להודיע לאנשינו על ההתארגנות הזו.

01:21:08:21 01:21:01:12
אבל לא ידעתי בדיוק
מי האנשים בקהילה שעבדו עם המוסד.

01:21:13:03 01:21:09:24
אבל השמועות הגיעו לכולם, נכון?
- כן, השמועות הגיעו לכולם.

01:21:16:10 01:21:13:06
השמועה על התארגנות
התפשטה בכל רחבי גונדר.

01:21:21:12 01:21:19:24
איך התחלת את עבודתך במבצע?

01:21:25:20 01:21:21:18
כלומר, התחלת בסחר בקר וכך
הכרת אנשים עד שהגעת לסודן?

01:21:30:14 01:21:25:23
אחרי שהלכתי לשם פעם-פעמיים,
הסודות על העזיבה לסודן נחשפו.

01:21:33:15 01:21:31:08
לאחר מכן הפסקתי לסחור בבקר.

01:21:44:06 01:21:35:12
ואז היה איש בשם ייאיו מנגסטה,
הוא היה עובד במשרד החקלאות,

01:21:47:09 01:21:44:23
הוא רצה לצאת לסודן
והגיע אלינו דרך קרובי משפחתו.

01:21:50:13 01:21:48:09
מי שהביא אותנו אלינו
היה דוד שלי, אח של אבי.

01:21:58:16 01:21:51:07
לקחנו אותו ואת קרוב של אבי
והתחלנו את המסע לעבר סודן.

01:22:00:15 01:21:59:06
הלכת יחד עם שניהם?

- כן.

01:22:06:06 01:22:01:08
הלכתי יחד עם חמישה אנשים,
לא הייתי לבדי, היו גם אחרים.

01:22:10:06 01:22:06:17
זו הייתה הפעם הראשונה שלך?
- כן.

01:22:15:17 01:22:10:18
לאחר מכן, גם אם לא ליוויתי
את האנשים עד לסודן,

01:22:21:11 01:22:15:24
ליוויתי אנשים שביקשו ממני
עד לכפר היהודי בארמצ'הו.

01:22:30:24 01:22:22:11
וכך ליווינו אותם, והכפר שלנו
הפך לציר מרכזי שמוביל לסודן.

01:22:36:03 01:22:31:17
חלק מתושבי הכפר היו תומכי ה"דרג"
ובחלקו התחתון כולם היו מורדים.

01:22:43:16 01:22:37:01
לכן האנשים יצאו לסודן דרך הכפר
שלנו, כיוון שאין סכנה שייתפסו.

01:22:49:03 01:22:45:10
ככה זה היה, לאחר מכן
התחלנו לצעוד בעצמנו לסודן.

01:22:56:00 01:22:49:05
לקחת איתך חמישה אנשים ויצאת לדרך,
ספר לי מה לקחת איתך לצעידה?

01:22:58:08 01:22:56:02
שכרנו סוס בשבילו,
שכרנו סוסים.

01:23:00:20 01:22:58:10
כיוון שאותם אנשים היו עירוניים
הנחנו שלא יצליחו לצעוד את כל הדרך,

01:23:04:07 01:23:01:03
לכן שכרנו עבורם סוסים,
הרכבנו אותם על הסוסים ולקחנו אותם.

01:23:11:10 01:23:06:01
האם לקחתם תרמיל אוכל,
האם עברת אתם על בטיחות?

01:23:14:14 01:23:11:11
כוונתי לפני שהתחלתם בצעידה?

01:23:20:17 01:23:14:18
כן, כל מי שהולך לסודן מודע לסכנות.
- הם היו מודעים לסכנות?

01:23:25:09 01:23:21:09
אנחנו לא לוקחים אחריות על מה
שמחכה להם בתוך גבולות סודן.

01:23:27:23 01:23:25:17
האחריות שלנו היא להוביל אותם
עד לגבול סודן אתיופיה.

01:23:30:16 01:23:28:03
אבל עם מה שיחכה להם בסודן
הם יצטרכו להתמודד לבד.

01:23:40:07 01:23:30:22
אני לא הועסקתי אצל אף ארגון,
כל מה שעשיתי היה בהתנדבות.

01:23:44:01 01:23:40:14
איש לא ביקש ממני ללוות אנשים
לסודן, זו הייתה החלטה שלי.

01:23:49:17 01:23:44:03
זו הסיבה לכך שלא הוכרתי
כ"אסיר ציון" היום.

01:23:52:06 01:23:50:00
אבל עשיתי את אותה העבודה
שכל "אסירי ציון" עשו.

01:23:54:01 01:23:52:11
אני אפילו
לא רוצה לדבר על זה!

01:23:59:23 01:23:55:08
יעידו על כך אנשים שעזרתי
להם וכיום הם חיים בארץ.

01:24:07:12 01:24:02:04
זאת אומרת ליווית אותם עד הגבול?
- כן, עד הגבול.

01:24:15:11 01:24:07:15
גם לא לקחנו אותם עד הגבול,
ליוונו אותם עד 4 ק"מ מהגבול.

01:24:17:22 01:24:15:23
אם היינו מגיעים לגבול,
הסודנים היו תופסים אותנו.

01:24:21:06 01:24:18:21
אם יראו אותנו החיילים הסודנים
הם ישלחו אותנו ישר למאסר.

01:24:25:07 01:24:21:23
במסע הזה אילו סכנות
אורבות בדרך?

01:24:34:14 01:24:25:10
היו שודדים בדרך לסודן שמאיימים
על חיך אם לא תיתן להם כסף.

01:24:39:24 01:24:36:15
זו הסיבה שאנשים חיפשו
מורה דרך שמכיר את הדרך,

01:24:44:14 01:24:40:00
וגם שידע להתמודד
עם הסכנות בדרך, זה מה שהיה.

01:24:47:23 01:24:45:00
החברים שליוו אותי את האנשים
לסודן היו מאוד מוכרים וחזקים.

01:24:51:24 01:24:48:18
לא צעדנו בחושך בכלל,
צעדנו רק ביום בבטחה.

01:24:54:24 01:24:52:14
ביום. אז מה עשיתם בערבים?

01:25:01:13 01:24:55:24
מי שעשו צעידה בלילה עשו את זה
כיוון שלא רצו שידעו את זהותם.

01:25:09:02 01:25:02:24
יש דבר כזה?
- למשל, אם ידעו מי המורה דרך,

01:25:13:16 01:25:09:03
השודדים יכלו לדעת

אם אותו אדם חזק או חלש,

01:25:17:21 01:25:15:00

לכן כדי לא לסכן את עצמם
הם היו מלווים אותם בלילה.

01:25:21:18 01:25:18:14

אנחנו הודענו לאנשים שכל מי שרוצה
לצאת לסודן יוכל לבקש את עזרתנו,

01:25:24:16 01:25:22:01

אמרנו להם שאנחנו מכירים
היטב את האויבים שלנו.

01:25:26:19 01:25:25:11

לכן אף פעם לא צעדנו בלילה.

01:25:32:23 01:25:27:24

ומה קורה אם מתלווים לצעידה
חלשים כמו נשים, ילדים ותינוקות?

01:25:39:05 01:25:33:11

היינו יוצאים למסע עם סוסים,
בנוסף האמהות סחבו את התינוקות.

01:25:41:21 01:25:40:06

האמהות נשאו על גבן את התינוקות?
- כן.

01:25:45:02 01:25:42:04

הרי איך אנחנו עשינו את המסע,
לא כל האנשים רכבו על סוסים.

01:25:53:12 01:25:48:15

בכמה ימי מסע מדובר
עד גבול סודן?

01:25:57:23 01:25:53:14

בין 5-6 ימים,
כמו שעשינו את המסע עם הבקר.

01:26:03:03 01:25:59:03

כי לא הלכנו בדרך הקצרה,
אלא בדרך המפותלת.

01:26:07:08 01:26:03:14

מתי אתה ומשפחתך
החלטתם לצעוד לסודן?

01:26:10:07 01:26:07:15

החלטנו לצאת למסע לסודן
ב-1976 לפי הספירה האתיופית.

01:26:17:22 01:26:10:18
עם מי יצאת למסע, האם מכרתם
מראש את הרכוש שלכם?

01:26:20:17 01:26:17:23
האם יצאתם למסע מאורגנים?
- כן.

01:26:22:20 01:26:20:20
לכל הפחות התארגנו
לקראת המסע במשך חצי שנה.

01:26:27:20 01:26:23:08
עשינו התארגנות מוקדמת,
מכרנו את הפרות שלנו,

01:26:33:02 01:26:29:00
את כל היבולים שלנו,
ורק אז יצאנו למסע.

01:26:40:01 01:26:34:03
יצאנו למסע
כ-15 משפחות ביחד.

01:26:41:13 01:26:40:02
קרובי המשפחה שלכם?
- כן, קרובי משפחה שלנו.

01:26:43:08 01:26:41:18
זה כולל את הוריך
ואת אחיך, נכון?

01:26:47:02 01:26:43:09
כן, כולל כולם הוריי, אחיי,
דודים שלי וילדיהם, כולם יחד.

01:26:48:11 01:26:47:08
כולכם יצאתם יחד למסע?
- כן.

01:26:50:23 01:26:49:06
זאת אומרת שאתה
היית מורה הדרך?

01:26:54:21 01:26:51:02
לא, שכרנו מורי דרך מומחים.
- מורי דרך אחרים?

01:26:58:11 01:26:54:24
היו לנו מורי דרך מומחים,
יצאנו לדרך מצוידיים היטב.

01:27:06:15 01:27:00:18
בחרנו את מורי הדרך הכי טובים
בכפר ואיתם יצאנו למסע.

01:27:12:23 01:27:07:06
באותה התקופה היו לך ילדים?
- כן, בני הבכור היה בן 5.

01:27:15:03 01:27:13:03
באותו זמן הוא היה בן 5?
- כן.

01:27:18:20 01:27:15:04
בנוסף הייתה לי ילדה בת שנתיים.
- תינוקת בת שנתיים.

01:27:23:09 01:27:18:24
איך הם עברו את המסע?
- אשתי הייתה בהריון בחודש תשיעי.

01:27:29:06 01:27:26:07
איך הילדים עברו את המסע,
איך הם התמודדו?

01:27:33:01 01:27:29:19
השכרנו סוס מסע
והם רכבו עליו.

01:27:38:08 01:27:34:24
אשתך ילדה לאחר שעלתה ארצה?
- לא, היא ילדה בסודן.

01:27:40:08 01:27:38:10
היא ילדה כשהייתם בסודן?
- כן.

01:27:43:00 01:27:40:10
כמה זמן שהייתם בסודן?
- שישה חודשים.

01:27:44:17 01:27:43:07
שישה חודשים?
- כן.

01:27:52:22 01:27:45:03

אשתי הייתה חולה מאוד, בגלל זה
התינוק שנולד לא ינק חלב אם.

01:28:00:21 01:27:53:22
המחלה שלה הייתה נוראית,
לאחר זמן מה גם אבי חלה מאוד.

01:28:08:05 01:28:01:23
עברנו הרבה קשיים שם,
זה סיפור בפני עצמו.

01:28:14:13 01:28:08:15
לאחר שעברנו את כל זה בסודן, חלק
מביתא ישראל חזרו חזרה לאתיופיה.

01:28:21:12 01:28:15:06
ואז כשהמארגנים שוב התחילו
את הפעילות, הם הגיעו למשפחתי.

01:28:25:05 01:28:21:17
הם פגשו את בן של דודתה של אמי,
קוראים לו נגוסה ארקה.

01:28:28:17 01:28:25:14
הוא אמר שהוא מעדיף לחזור
עם משפחתו לאתיופיה

01:28:31:02 01:28:28:18
מאשר למות כמו האנשים
ששוהים בסודן.

01:28:37:00 01:28:31:17
הוא לא רצה למות שם, וגם כך
לא היה לו רצון עז לצאת למסע.

01:28:42:01 01:28:38:00
בזמן שאנחנו היינו בסודן,
לא היה שום מידע, הכול נסגר.

01:28:49:20 01:28:42:17
ואז הוא רצה לחזור לאתיופיה
וניסה לשכנע את אימי להצטרף אליו.

01:28:54:19 01:28:50:10
מהר מאוד לקחתי את אחיותיי
מאיפה שהן גרו,

01:28:59:07 01:28:54:23
השכרתי להן בית בגדריפ
וחזרתי חזרה לאוהל של הוריי.

01:29:08:04 01:29:00:09
ואז אמי ז"ל אמרה לי,
הוא מציע לנו לחזור אתו לאתיופיה.

01:29:12:08 01:29:08:16
אמרתי לה, ילדייך נמצאים בסודן,
איך תעזבי אותם ותחזרי לאתיופיה.

01:29:16:11 01:29:12:24
הייתה לי מחשבה לעלות לישראל
ולא לחזור חזרה לאתיופיה.

01:29:23:09 01:29:17:02
אחרי שמכרנו את רכושנו, את נשקנו,
אנשים ישאלו למה חזרתם אחרי שעזבתם.

01:29:29:09 01:29:24:13
כשהזקנים אמרו לנו לחזור לאתיופיה
השבתי להם, גם אם מחר אני אמות,

01:29:36:01 01:29:29:15
אמרתי, גם אם מחר תורי למות אני
לא חוזר, כדי שהם ידעו שהחלטתי.

01:29:44:11 01:29:40:21
בעזרתו של האל, כל משפחתי
עלתה ארצה בריאה ושלמה.

01:29:50:04 01:29:44:17
סבתי הייתה עם דודתי בסודן
ושם היא נפטרה במהלך המסע.

01:29:52:04 01:29:50:05
היא לא שרדה את המסע?
- לא.

01:30:02:18 01:29:56:21
למה אתה הכי מתגעגע עד היום
בחיים שהיו לך באתיופיה?

01:30:06:19 01:30:03:10
למה אני הכי מתגעגע
או מה הדבר הטוב שאני זוכר?

01:30:12:20 01:30:07:08
כוונתי למה אתה מתגעגע,
גם דבר טוב שאתה זוכר משם,

01:30:15:20 01:30:13:00

אבל למה אתה הכי מתגעגע,
לרוב למה אתה הכי מתגעגע?

01:30:22:18 01:30:15:22
הדבר שהכי זכור לי מאתיופיה
והכי שימח אותי זו התרבות שלנו.

01:30:32:12 01:30:24:12
בתרבות שלנו, הילדים הבוגרים
ביקשו רשות מהוריהם

01:30:37:03 01:30:33:15
כדי ללכת למקום כלשהו,
הילד תמיד מבקש אישור מהוריו.

01:30:41:17 01:30:39:14
אחרי שהגעתי לארץ, זה הדבר היחיד
שאני זוכר היטב.

01:30:47:18 01:30:41:19
גם הכבוד שהילדים רוחשים להוריהם,
המשפחות התנהלו בצורה רגועה,

01:30:54:10 01:30:49:03
הילדים ידעו את תפקידם במשפחה,
האח הגדול קיבל את הכבוד המגיע לו,

01:30:59:19 01:30:54:14
האח קטן ידע לכבד את אחיו הגדול,
האח הגדול נותן כבוד לאביו.

01:31:04:16 01:30:59:24
כשהאבא חוזר לביתו, הילדים קמו
ממקומם ונתנו לאביהם לשבת.

01:31:08:03 01:31:05:04
הילדים עמדו ומזגו מים
כדי שאביהם ירחץ את ידיו.

01:31:17:10 01:31:10:07
כאשר אני רואה את התרבות שלנו בארץ
ואני נזכר בתרבות שהייתה באתיופיה,

01:31:21:02 01:31:17:13
אני מאוד מתגעגע לתרבות
שהייתה לנו באתיופיה.

01:31:27:04 01:31:21:15
ייתכן שיש תרבות בארץ, אבל המסורת
שהייתה שם הייתה נגועה ברוח האל,

01:31:29:09 01:31:27:08
זו לא הייתה רק התנהגות
טבעית של בני אדם.

01:31:32:16 01:31:30:04
לדעתי, זה בגלל התרבות
שהייתה מקובלת בכל אתיופיה.

01:31:38:12 01:31:33:13
פה בארץ, כאשר האבא נכנס לביתו,
בזמן שבנו יושב בסלון,

01:31:42:06 01:31:39:00
הילד ממשיך לשבת עם הרגל על השולחן
ולא קם לתת לאביו לשבת מתוך כבוד.

01:31:46:04 01:31:43:12
אם האבא שואל את הילד לאן הוא הולך,
הילד עונה בחוצפה, מה אכפת לך!

01:31:52:04 01:31:47:10
כשאתה שואל אותו, לאן הוא הולך,
הוא עונה, אני לא ילד קטן!

01:31:55:17 01:31:52:21
לכן מה שזכור לי בעיקר
זה הכבוד שרחשנו להורינו.

01:32:02:11 01:31:56:09
מעבר לכך אין מדינה בעולם
שאני אוהב ומעריך כמו מדינת ישראל.

01:32:07:23 01:32:04:24
יש אנשים שהולכים לאתיופיה,
ואני לא שופט אותם,

01:32:12:07 01:32:08:02
אבל אנחנו הגענו ארצה
כי היה לנו מקום לחיות בו,

01:32:14:09 01:32:12:08
עם זאת בילינו את רוב חיינו
יחד עם התושבים בכפר,

01:32:17:05 01:32:14:11
הם ידעו לחיות יחד
גם כשגנבו ורצחו זה את זה.

01:32:31:13 01:32:18:18

פעם אחת נגנבה לי ולאבי פרה,
ובפעם השנייה גנבו את השור שלי.

01:32:36:22 01:32:32:00

התנהגתי כאחד האדם
ופעלתי להחזיר את מה ששלי.

01:32:42:20 01:32:37:05

לא התבכיינתי ואמרתי, הם עשו לי
את זה בגלל שאני יהודי או חלש.

01:32:47:11 01:32:43:04

התנהגתי כמו תושבי המקום,
ועשיתי את מה שהיה צריך לעשות.

01:32:52:05 01:32:47:22

כשבקר שלי נגנב, רדפתי
אחרי הגנב והחזרתי את השור שלי.

01:32:55:12 01:32:53:06

חייתי את חיי
בדיוק כמו כולם.

01:33:03:04 01:32:57:23

האמת שדיכאו אותנו קצת, כמו שבארץ
אנחנו טוענים שיש אפליה כלפינו,

01:33:05:11 01:33:03:08

גם שם היה באותה צורה
כלפי ביתא ישראל.

01:33:13:10 01:33:05:14

הם ראו בנו קבוצה קטנה וחלשה
שאפשר לנצח בקלות.

01:33:19:15 01:33:14:08

כל זה לא הרתיע אותנו,
לא האמנתי במה שהם חשבו,

01:33:24:23 01:33:19:18

האמנתי ביכולות שלי
ועשיתי כל עבודה שהאחרים עשו.

01:33:31:07 01:33:25:12

גם אחרי שחזרתי לכפר וראיתי
אותם הולכים עם שיער צבוע

01:33:35:04 01:33:32:03

ונושאים איתם נשק נקי ומצוחצח,
גם אני נהגתי כמוהם.

01:33:39:09 01:33:36:02
לא הייתי שונה מהנוף המקומי
התלבשתי ונראיתי בדיוק כמוהם.

01:33:48:21 01:33:42:09
אפילו יום אחד בחיי לא אמרתי
שעשו לי משהו כי אני ביתא ישראל!

01:33:55:01 01:33:49:00
האמנתי שאני יכול לעשות כל עבודה
שהנוצרים או המוסלמים היו עושים.

01:33:59:09 01:33:55:12
זאת הייתה הדרך שהאמנתי בה!